

WSPÓŁPRACA
INNOWACJE
TURYSTYKA
ZRÓWNOWAŻONA

RAPORT Z WDROŻENIA STANDARDÓW TURYSTYKI ZRÓWNOWAŻONEJ W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM

LISTOPAD 2024

SPIS TREŚCI

Wstęp	4
1. Podstawy turystyki zrównoważonej	7
1.1. Definicja	7
1.2. Turystyka zrównoważona a zrównoważony rozwój	7
1.3. Globalne Kryteria Turystyki Zrównoważonej	9
1.4. Zrównoważona destynacja turystyczna	10
1.5. Zrównoważone przedsiębiorstwo turystyczne	12
Opis i zakres badania	15
2. Zrównoważone zarządzanie na poziomie województwa	16
2.1. Zarządzanie środowiskowe	16
Wyzwania środowiskowe	16
Energia i klimat	18
Woda	19
Odpady	20
Zanieczyszczenie	22
Ochrona przyrody	23
2.2. Aspekty społeczno-gospodarcze	25
Wyzwania społeczno-gospodarcze	25
Udział turystyki w gospodarce	26
Społeczności lokalne	27
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami	29
Kultura	30
2.3. Zarządzanie rozwojem zrównoważonym	31
Strategia zrównoważonego rozwoju turystyki	32
Zarządzanie ruchem turystycznym	34
Zaangażowanie turystów	35
Zaangażowanie branży turystycznej	36
Produkty turystyczne	37
Odpowiedzialna promocja	38
3. Zrównoważone zarządzanie w firmach turystycznych	40
3.1. Zarządzanie środowiskowe	40
Energia	40
Transport	41
Klimat (śląd węglowy)	41
Woda	42
Odpady	42

3.2. Aspekty społeczne, gospodarcze i kulturowe	44
Warunki zatrudnienia	44
Zaangażowanie pracowników w rozwój zrównoważony	45
Działania na rzecz społeczności lokalnych	46
Kultura	46
Procedury zakupowe	47
3.3. Zarządzanie rozwojem zrównoważonym	48
Osoby odpowiedzialne	48
Wymagana dokumentacja	48
Współpraca z interesariuszami	49
Zaangażowanie klientów w działania zrównoważone	50
Certyfikacja zrównoważonej turystyki i hotelarstwa	51
Motywacja do działań w zakresie rozwoju zrównoważonego	52
4. Dobre praktyki z dolnego śląska	48
Programy finansowania dla turystyki zrównoważonej	48
Kopalnia Żłota w Nowym Stoku	48
Trzebnickie Święto Sadów i Plonów	49
Promocja produktów regionalnych	49
Europejski Szlak Zamków i Pałaców	50
5. Podsumowanie	51
5.1. Ocena ogólna	51
Zgodność z globalnymi kryteriami turystyki zrównoważonej	53
Aspekty kulturowe	53
Aspekty społeczno-gospodarcze	54
Aspekty środowiskowe	55
Zrównoważone zarządzanie turystyką	57
5.2. Dobre praktyki	58
Szkocja Net Zero - plan działań na rzecz klimatu	59
Sustainable Meetings Berlin - zrównoważony sektor MICE	60
Promocja turystyki zrównoważonej, Południowy Tyrol	61
Promocja zrównoważonego winiarstwa, The Porto Protocol	62
Dostępna turystyka na terenach przyrodniczych, Kraje Bałtyckie	63
5.3. Rekomendacje	65
Monitoring i raportowanie rozwoju zrównoważonego w turystyce	65
Zaangażowanie branży turystycznej w zrównoważony rozwój	66
Opracowanie minimalnych standardów dla wybranych kategorii produktów turystycznych	67
Zintegrowane działania na rzecz klimatu	68
Uczestnictwo w konkursie Top 100 Green Destinations	69

WSTĘP

W ostatnich latach koncepcja zrównoważonego rozwoju turystyki zyskała znaczną uwagę na całym świecie ze względu na rosnące obawy dotyczące wpływu działalności turystycznej na środowisko, społeczeństwo i kulturę. Niestabilność geopolityczna, zmiany klimatyczne oraz zmiany społeczno-kulturowe (takie jak starzenie się społeczeństwa czy wymieranie kultur i tradycji) stawiają przed nami szereg wyzwań, które wymagają odpowiedzialnych i przemyślanych działań. W kontekście tych globalnych problemów, rozwój zrównoważony staje się nie tylko wyborem, ale również formalnym wymogiem stawianym przez UN Tourism. Unia Europejska, poprzez różne programy, takie jak „Europejski Zielony Ład, Strategia na rzecz zrównoważonej mobilności”, dyrektywa Green Claims czy dyrektywa CSRD (dyrektywa dotycząca niefinansowej sprawozdawczości przedsiębiorstw) nakłada na państwa członkowskie obowiązek wdrożenia określonych rozwiązań w zakresie zrównoważonego rozwoju, w tym również w sektorze turystyki.

Położone na południowym zachodzie Polski województwo dolnośląskie charakteryzuje się różnorodnymi walorami turystycznymi – od majestatycznych Sudetów i malowniczych dolin rzecznych, przez liczne zabytkowe zamki i pałace, aż po uzdrowiska z leczniczymi wodami mineralnymi oraz dynamiczne, pełne atrakcji kulturalnych miasta, takie jak Wrocław. Województwo dolnośląskie posiada jedną z najlepiej rozwiniętych baz noclegowych w Polsce, co w połączeniu z bogactwem atrakcji przyrodniczych i kulturalnych daje mu ogromny potencjał turystyczny. Turystyka rozwijająca się w sposób zrównoważony ma ogromny potencjał, by stać się ważnym elementem rozwoju regionu z korzyściami gospodarczymi dla lokalnych społeczności. Właściwie zarządzana, może wspierać równomierny rozwój ekonomiczny, przyczyniając się do zmniejszenia nierówności społecznych między różnymi obszarami województwa. Odpowiedzialne zarządzanie środowiskowe w turystyce ma szansę odegrać kluczową rolę, pomagając uniknąć pogłębiania problemów środowiskowych, takich jak zanieczyszczenie powietrza i degradacja przyrody, które są wyzwaniami regionu. Rozwój turystyki zrównoważonej może również znacząco poprawić wizerunek województwa na arenie krajowej i międzynarodowej. Coraz więcej turystów wybiera destynacje dbające o środowisko, co może przyciągnąć nowych gości i zwiększyć konkurencyjność regionu.

Niniejszy raport jest wynikiem przeprowadzonego we wrześniu br. badania wśród jednostek samorządu terytorialnego (jsa) odpowiedzialnych za zarządzanie turystyką, organizacji i firm turystycznych z województwa dolnośląskiego. Głównym celem badania było dokonanie wstępnej oceny oraz weryfikacji poziomu wdrożenia praktyk turystyki zrównoważonej w województwie dolnośląskim.

Raport przedstawia działania podjęte w ramach realizacji tych wymogów, analizuje kroki adaptacyjne polityk regionalnych do unijnych dyrektyw oraz ocenia efektywność wprowadzonych środków. Przedstawione dane i wnioski mają na celu nie tylko ocenę obecnego stanu, ale także wytyczenie dalszych kierunków działań w województwie, które pozwolą na skuteczne i efektywne zarządzanie turystyką w duchu zrównoważonego rozwoju.

Zrównoważona turystyka może wspierać równomierny rozwój ekonomiczny, zmniejszać nierówności społeczne i pomagać w ochronie środowiska, zapobiegając problemom takim jak zanieczyszczenie powietrza i degradacja przyrody, które stanowią wyzwania dla regionu.

CZĘŚĆ 01: WPROWADZENIE

1. PODSTAWY TURYSTYKI ZRÓWNOWAŻONEJ

Koncepcja turystyki zrównoważonej wywodzi się z rosnącej świadomości dotyczącej wpływu turystyki na środowisko naturalne, kulturę i tradycje i społeczności lokalne oraz miejsc odwiedzanych przez turystów. Pojęcie to zaczęło nabierać znaczenia w latach 80. i 90. XX wieku, kiedy to coraz większa liczba podróżujących zaczęła przyczyniać się do narastających problemów związanych z nadmiernym zużyciem zasobów, degradacją środowiska, zanikiem dziedzictwa kulturowego i nierównościami społecznymi w odwiedzanych destynacjach turystycznych.

W odpowiedzi na te wyzwania, organizacje międzynarodowe, takie jak Organizacja Narodów Zjednoczonych i UNESCO oraz Unia Europejska, zaczęły promować koncepcję turystyki zrównoważonej jako alternatywę dla tradycyjnego modelu rozwoju turystyki.

1.1. Definicja

Turystyka zrównoważona to, według UN Tourism,

"turystyka, w której w pełni uwzględnia się obecne i przyszłe skutki gospodarcze, społeczne i środowiskowe, biorąc pod uwagę potrzeby odwiedzających, branży, środowiska i społeczności przyjmujących".

Według UN Tourism, zrównoważona turystyka zakłada:

- Optymalne wykorzystanie zasobów środowiskowych, które stanowią kluczowy element rozwoju turystyki, utrzymując podstawowe procesy ekologiczne i pomagając zachować dziedzictwo naturalne i różnorodność biologiczną.
- Poszanowanie autentyczności społeczno-kulturowej społeczności przyjmujących, ochronę ich dziedzictwa kulturowego i tradycyjnych wartości oraz przyczynianie się do międzykulturowego zrozumienia i tolerancji.
- Zapewnienie rentownej, długoterminowej działalności gospodarczej, zapewniającej wszystkim zainteresowanym stronom korzyści społeczno-gospodarcze, które są sprawiedliwie rozdzielane, w tym poprzez stabilne zatrudnienie i możliwości zarobkowania oraz usługi społeczne dla społeczności przyjmujących, a także przyczynianie się do zmniejszenia ubóstwa.

1.2. Turystyka zrównoważona a zrównoważony rozwój

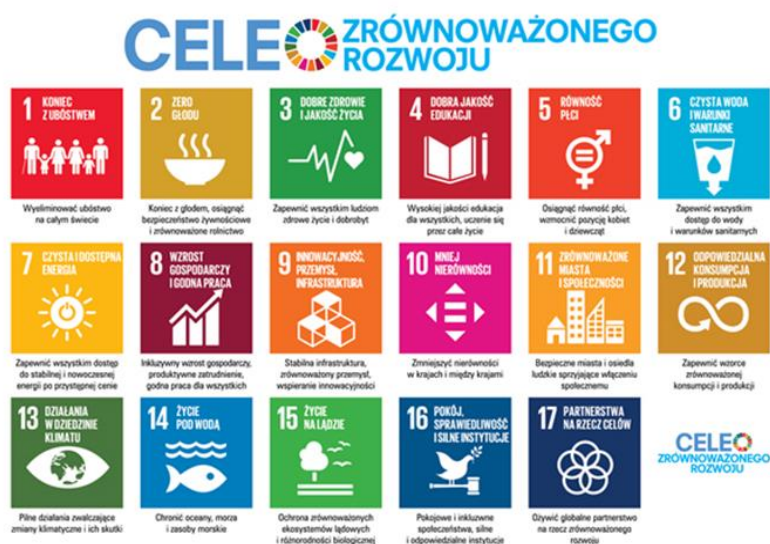
Koncepcja turystyki zrównoważonej jest ściśle powiązana z koncepcją rozwoju zrównoważonego. Obie te koncepcje opierają się na zasadzie harmonijnego rozwoju i równowagi między aspektami ekonomicznymi, społecznymi, kulturowymi i środowiskowymi. Turystyka zrównoważona odnosi się do podejścia do turystyki, które minimalizuje negatywne skutki dla środowiska naturalnego i kulturowego, promuje ochronę dziedzictwa i zasobów,

a także przyczynia się do poprawy warunków społecznych i ekonomicznych lokalnych społeczności.

Koncepcja rozwoju zrównoważonego zakłada, że rozwój powinien uwzględniać potrzeby teraźniejszych pokoleń, nie zagrażając możliwości przyszłym pokoleniom w zaspokajaniu ich własnych potrzeb.

W kontekście turystyki, koncepcja turystyki zrównoważonej jest implementacją zasad rozwoju zrównoważonego. W rezultacie, turystyka zrównoważona staje się częścią szerszej strategii rozwoju zrównoważonego, w której uwzględniane są również inne sektory gospodarki i aspekty społeczne. Współpraca międzysektorowa i uwzględnienie zasad turystyki zrównoważonej w ogólnych strategiach rozwoju są kluczowe dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju w danym regionie czy kraju.

Agenda 2030, znana również jako Globalne Cele Zrównoważonego Rozwoju (CZR), to ambitny plan działań przyjęty przez państwa członkowskie ONZ w 2015 roku. Składa się z 17 celów zrównoważonego rozwoju, które mają na celu zwalczanie najważniejszych wyzwań globalnych i poprawę jakości życia na całym świecie do roku 2030.

Cele Zrównoważonego Rozwoju obejmują różnorodne obszary, takie jak eliminacja ubóstwa, zapewnienie powszechnego dostępu do edukacji, promowanie równości płci, zapewnienie dostępu do czystej wody i warunków sanitarnych, walka ze zmianami klimatu, ochrona środowiska, promowanie sprawiedliwości społecznej i wiele innych.

Chociaż turystyka jest bezpośrednio uwzględniona tylko w trzech celach zrównoważonego rozwoju (CZR 8, 12 i 14), ma silne powiązania i wpływ na większość z nich. Ogłoszenie przez ONZ Międzynarodowego Roku Zrównoważonej Turystyki na rzecz Rozwoju w 2017 roku było uznaniem tego potencjału.

1.3. Globalne Kryteria Turystyki Zrównoważonej

Globalne Kryteria Turystyki Zrównoważonej to zestaw zasad i wytycznych opracowanych przez Światową Radę Turystyki Zrównoważonej (Global Sustainable Tourism Council, GSTC). Istnieje oddzielny zestaw kryteriów dla destynacji turystycznych oraz dla branży (dla biur podróży i dla obiektów zakwaterowania).

Kryteria są podzielone na cztery obszary, na które należy zwracać uwagę w turystyce zrównoważonej:

ZARZĄDZANIE:

Dotyczy planowania, zarządzania i monitorowania działań turystycznych w sposób zrównoważony, uwzględniający ochronę środowiska, kulturę i gospodarczy rozwój lokalnych społeczności.

ŚRODOWISKO:

Skupia się na minimalizacji negatywnego wpływu turystyki na środowisko naturalne, włączając ochronę zasobów naturalnych, bioróżnorodności, redukcję emisji gazów cieplarnianych i ochronę unikalnych ekosystemów.

SPOŁECZNOŚĆ:

Odnosi się do korzyści społecznych generowanych przez turystykę, takich jak stymulacja lokalnej gospodarki, tworzenie miejsc pracy, promowanie równości, wspieranie kultury i dziedzictwa lokalnych społeczności oraz uwzględnienie ich opinii i potrzeb.

KULTURA:

Obejmuje poszanowanie, zachowanie i promocję kultury lokalnej, dziedzictwa kulturowego, tradycji i wartości, a także promowanie dialogu międzykulturowego i wzajemnego zrozumienia.

Globalne Kryteria Turystyki Zrównoważonej służą jako punkt odniesienia dla oceny i certyfikacji inicjatyw turystycznych na całym świecie. Dzięki temu stanowią ważne narzędzie dla destynacji i organizacji, które pragną wdrażać zrównoważone praktyki w swojej działalności i przyczyniać się do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju.

1.4. Zrównoważona destynacja turystyczna

Zrównoważona destynacja turystyczna to miejsce, które podejmuje działania mające na celu osiągnięcie zrównoważonego rozwoju w turystyce. Oznacza to, że destynacja jest zarządzana w sposób holistyczny, uwzględniając aspekty społeczne, środowiskowe i ekonomiczne. Celem zrównoważonej destynacji turystycznej jest minimalizowanie negatywnych wpływów turystyki, jednocześnie poprawiając długoterminowy dobrobyt społeczny, kulturowy i środowiskowy. Taka destynacja stara się zrównoważyć potrzeby turystów z potrzebami lokalnej społeczności oraz chronić i zachować unikalne walory przyrodnicze i kulturowe. Wdrażając odpowiednie strategie i praktyki, zrównoważone destynacje turystyczne dążą do zrównoważonego wzrostu gospodarczego, ochrony środowiska i kultury, promocji odpowiedzialnej konsumpcji i produkcji, a także stymulowania partycypacji lokalnych interesariuszy, zachowując dzięki tym działaniom swój potencjał turystyczny.

Aby zagwarantować zrównoważony rozwój turystyki, konieczne są następujące elementy:

- **Holistyczne i kompleksowe podejście do zarządzania turystyką.** Strategia destynacji powinna uwzględniać wielowymiarowy charakter zrównoważonego rozwoju, w tym wpływ turystyki na środowisko, gospodarkę i społeczeństwo i kulturę. Uwzględnione powinny być takie kwestie jak na przykład: określenie ryzyka związanych z rozwojem infrastruktury turystycznej na środowisko, działania na rzecz sprawiedliwego rozdzielania wpływów płynących z turystyki na poziomie społeczności lokalnych, czy też zarządzanie sezonowością i ruchem turystycznym.
- **Skuteczne ramy prawne,** opracowane i promowane przez rząd i jednostki samorządu terytorialnego (JSA) na wszystkich szczeblach, tak aby kwestie gospodarcze, społeczne i środowiskowe były w pełni uwzględnione, wdrażane i kontrolowane.
- **Zaangażowanie interesariuszy.** Istotne jest zidentyfikowanie kluczowych grup interesariuszy oraz skuteczne zarządzanie relacjami z nimi i między nimi. Niezwykle ważne jest aktywne włączenie mieszkańców w procesy decyzyjne związane z zarządzaniem destynacją turystyczną.
- **Wybór właściwych wskaźników sukcesu.** System mierzenia i monitoringu pełni kluczową rolę w zrównoważonym rozwoju turystyki. Choć wzrost gospodarczy często jest dominującym wskaźnikiem, konieczne jest uwzględnienie szerszego zestawu wskaźników w różnych aspektach zrównoważonego rozwoju, takich jak zadowolenie mieszkańców czy poziom emisji CO₂ wynikający z turystyki.

Zrównoważony rozwój turystyki przynosi korzyści zarówno krótko- jak i długoterminowe dla destynacji (miast, gmin, regionów), przyczyniając się do tworzenia zrównoważonej gospodarki, ochrony środowiska i kultury zwiększenia dobrobytu społeczności lokalnych.

Dlaczego zrównoważony rozwój turystyki się opłaca? Korzyści dla destynacji turystycznych.

Rozwój gospodarczy

Turystyka zrównoważona może przynieść wzrost gospodarczy i generować znaczące dochody dla destynacji. Poprawa infrastruktury turystycznej, rozwój usług i atrakcji turystycznych oraz zwiększenie liczby odwiedzających przyczyniają się do wzrostu miejsc pracy i zwiększenia lokalnej przedsiębiorczości. Turystyka może stymulować rozwój różnych sektorów gospodarki, takich jak handel detaliczny, usługi gastronomiczne, transport, rzemiosło i kultura.

Ochrona środowiska i zasobów naturalnych

Turystyka zrównoważona promuje ochronę środowiska naturalnego i zrównoważone wykorzystanie tych zasobów. Dzięki odpowiednim praktykom zarządzania środowiskowego, regiony mogą minimalizować negatywny wpływ turystyki na ekosystemy, krajobrazy, bioróżnorodność i zasoby wodne. Chronienie unikalnych walorów przyrodniczych przyciąga turystów, którzy poszukują autentycznych i ekologicznych doświadczeń.

Korzyści społeczne

Zrównoważony rozwój turystyki przyczynia się do podnoszenia jakości życia lokalnych społeczności. Poprzez inwestowanie w lokalną infrastrukturę, edukację, ochronę dziedzictwa kulturowego i działań społecznych, turystyka może przyczynić się do wzrostu świadomości i dumy mieszkańców z własnego regionu. Równocześnie turystyka może być źródłem dialogu międzykulturowego i wymiany doświadczeń, co sprzyja wzajemnemu zrozumieniu i tolerancji.

Rozwój społeczności lokalnych

Turystyka zrównoważona angażuje lokalne społeczności w procesy decyzyjne, dając im szansę wpływu na kształtowanie planów rozwoju tego sektora. Poprzez promowanie partycypacyjnego podejścia, turystyka może wspierać rozwój lokalnych inicjatyw, rzemiosła, małych przedsiębiorstw i lokalnych producentów. To z kolei prowadzi do rozwoju społeczności lokalnych, wzmacniając ich poczucie wspólnoty i przyczyniając się do redukcji ubóstwa i nierówności społecznych.

1.5. Zrównoważone przedsiębiorstwo turystyczne

Zrównoważone przedsiębiorstwa turystyczne (tutaj mamy na myśli zarówno firmy prywatne jak i inne organizacje, które obsługują turystów) to takie podmioty, które nie kierują się wyłącznie zyskiem, a uwzględniają w swojej działalności szersze aspekty ekonomiczne, środowiskowe i społeczne, oraz dbają o wszystkie grupy interesariuszy. Mają one na celu minimalizowanie negatywnego wpływu na środowisko, promowanie społecznej odpowiedzialności biznesu i wspieranie lokalnej społeczności. Zrównoważone przedsiębiorstwa turystyczne angażują się w ochronę przyrody poprzez zastosowanie różnych praktyk, takich jak efektywne zarządzanie zasobami naturalnymi, ograniczanie emisji gazów cieplarnianych i ochrona bioróżnorodności. Ponadto, starają się tworzyć korzystne warunki pracy dla pracowników, wspierać lokalne inicjatywy społeczne, promować kulturowe dziedzictwo i angażować się w inicjatywy prospołeczne. Poprzez takie działania, przedsiębiorstwa turystyczne promują bardziej zrównoważoną i odpowiedzialną turystykę, która przynosi korzyści zarówno dla samego biznesu, jak i destynacji, w której się znajdują.

Dlaczego turystyka zrównoważona się opłaca?

Korzyści dla przedsiębiorstw turystycznych.

Kompleksowe zarządzanie zrównoważonym rozwojem przynosi firmom i organizacjom turystycznym szereg korzyści:

Poprawa wizerunku i reputacji

Firmy, które angażują się w zrównoważony rozwój, budują swój pozytywny wizerunek i reputację. Klienci coraz częściej preferują firmy, które są odpowiedzialne społecznie i troszczą się o środowisko. Przez konsekwentne działania w obszarze zrównoważonego rozwoju, firmy mogą zyskać zaufanie klientów, co prowadzi do większej lojalności i zwiększenia konkurencyjności na rynku.

Zwiększenie efektywności operacyjnej

Działania związane ze zrównoważonym rozwojem, takie jak redukcja zużycia energii, wody i wytwarzanych odpadów, prowadzą do poprawy efektywności operacyjnej. Oszczędności wynikające z efektywnego zarządzania zasobami mogą przyczynić się do obniżenia kosztów operacyjnych i zwiększenia rentowności firmy.

Innowacyjność i konkurencyjność

Zrównoważony rozwój otwiera okno dla innowacji i tworzenia nowych rozwiązań. Firmy, które koncentrują się na wprowadzaniu nowych technologii, procesów i produktów ekologicznych, mają szansę zyskać przewagę konkurencyjną na rynku. Innowacyjne podejście do zrównoważonego rozwoju może przyciągnąć uwagę klientów i zachęcić ich do wyboru danej firmy.

Zaangażowanie pracowników

Pracownicy, szczególnie młodsze pokolenia, są coraz bardziej zainteresowani pracą w firmach, które promują wartości zgodne z zrównoważonym rozwojem. Firmie, która wykazuje zaangażowanie w troskę o środowisko i społeczność, łatwiej będzie przyciągnąć i zatrzymać utalentowanych pracowników, co wpłynie na wydajność i atmosferę pracy.

Ochrona zasobów naturalnych i środowiska

Branża turystyczna i hotelarska ma bezpośredni wpływ na środowisko naturalne. Wdrażanie zrównoważonego rozwoju pozwala na minimalizowanie negatywnego wpływu na przyrodę i chronienie miejsc o unikalnych walorach przyrodniczych. Zachowanie naturalnego piękna i bioróżnorodności jest niezwykle istotne dla przyszłości branży turystycznej, ponieważ atrakcyjne środowisko przyrodnicze przyciąga turystów.

Wspieranie lokalnej społeczności

Przedsiębiorstwa turystyczne odgrywają istotną rolę we wspieraniu lokalnej społeczności. Poprzez angażowanie się w projekty społeczne, wspieranie lokalnych przedsiębiorców, producentów i rzemieślników, firmy przyczyniają się do rozwoju regionalnego i tworzenia miejsc pracy. Ta interakcja z lokalnymi społecznościami wpływa na pozytywny rozwój i trwałość regionu, a w tym samym, na bardziej atrakcyjne środowisko biznesowe.

CZĘŚĆ 02:

ZRÓWNOWAŻONE ZARZĄDZANIE NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA

OPIS I ZAKRES BADANIA

Poniżej przedstawione zostały wyniki oceny wdrożenia kryteriów turystyki zrównoważonej w województwie dolnośląskim, na poziomie zarządzania województwem jako destynacją turystyczną. Dodatkowo, przeanalizowane zostały praktyki z zakresu zarządzania środowiskowego i odpowiedzialności społecznej biznesu wdrażane przez przedsiębiorstwa i atrakcje turystyczne działające na terenie województwa dolnośląskiego.

Ocena wdrożenia praktyk na poziomie destynacji została dokonana wyłącznie na podstawie danych przekazanych przez Dolnośląską Organizację Turystyczną (DOT) i Urząd Marszałkowski, a także ankiet internetowych, na które odpowiedzieli przedstawiciele gmin, powiatów i innych jednostek samorządu terytorialnego (jst) przynajmniej w części swoich kompetencji zaangażowanych w rozwój turystyki na szczeblu lokalnym.

Ocena wdrożenia praktyk turystyki zrównoważonej przez branżę turystyczną również została dokonana na podstawie ankiet internetowych. W badaniu wzięło kilkadziesiąt firm turystycznych, głównie małych i średnich przedsiębiorstw turystycznych. Znaczącą grupę respondentów stanowiły atrakcje turystyczne, obiekty zakwaterowania (hotele, zajazdy, pensjonaty). W badaniu wzięły również udział biura podróży, organizatorzy wycieczek oraz kilka podmiotów o innym profilu działalności.

Ze względu na ograniczone instrumenty badawcze, ograniczoną ilość respondentów oraz fakt, iż deklarowane w ankietach informacje nie były weryfikowane, poniższy raport powinno się traktować jedynie jako wstępną ocenę poziomu wdrożenia zasad turystyki zrównoważonej w województwie dolnośląskim. Dla pełnowartościowej oceny rekomenduje się przeprowadzenie audytu, pogłębionych wywiadów z interesariuszami, szczegółowych badań statystycznych oraz kontynuowanie w przyszłości skoordynowanych działań w zakresie rozwoju zrównoważonego potencjału badanego województwa. Poniższy raport składa się z następujących części:

- Zrównoważone zarządzanie turystyką na poziomie województwie
- Praktyki wdrażane przez firmy i atrakcje turystyczne z województwa
- Zestaw lokalnych i regionalnych dobrych praktyk, wpisujących się w koncepcję turystyki zrównoważonej
- Podsumowanie, w tym rekomendacje i dobre praktyki z innych krajów

Zarówno część pierwsza, dotycząca analizowanej destynacji, jak i część druga, dotycząca sektora prywatnego, rozdzielone są na kolejne podrozdziały, które odzwierciedlają główne obszary turystyki zrównoważonej: aspekty środowiskowe, aspekty społeczno-gospodarcze i kulturowe oraz zrównoważone zarządzanie.

Podsumowanie zawiera ogólny przegląd i podsumowanie kluczowych wyników i wniosków przedstawionych w raporcie a także rekomendacje i zbiór dobrych praktyk z innych krajów, które mogą posłużyć jako inspiracja dla dalszego, zrównoważonego, rozwoju turystyki w województwie dolnośląskim

2. ZRÓWNOWAŻONE ZARZĄDZANIE NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA

2.1. Zarządzanie środowiskowe

Turystyka jest ściśle związana z otaczającym środowiskiem poprzez wzajemne oddziaływanie. Jest branżą, która korzysta z lokalnych, regionalnych i krajowych zasobów, a jakość środowiska odgrywa kluczową rolę w przyciąganiu turystów i zachęcaniu ich do powrotu. Wiele badań potwierdza, że przyroda i krajobraz są kluczowymi czynnikami wpływającymi na wybór miejsca turystycznego oraz że jakość walorów przyrodniczych przekłada się na ilość powracających turystów. Jednak turystyka również ma istotny wpływ na środowisko ze względu na swój rozmiar i szybki rozwój, jako że jest to jedna z największych i najszybciej rozwijających się gałęzi gospodarki na świecie.

Wyzwania środowiskowe

Województwo dolnośląskie to jeden z najbardziej zróżnicowanych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym regionów Polski, bogaty w obszary chronione. Znajdują się tu dwa parki narodowe, 67 rezerwatów przyrody, 101 obszarów NATURA 2000, 12 parków krajobrazowych oraz liczne obszary chronionego krajobrazu i użytki ekologiczne, które łącznie zajmują 18,6% powierzchni regionu. Mimo tego, w regionie występuje zróżnicowanie w rozmieszczeniu tych obszarów - subregiony górskie, takie jak Sudety, mają wysoki wskaźnik pokrycia terenami chronionymi, podczas gdy centralna, rolnicza część Dolnego Śląska ma ich mniej.

Region cechuje także znaczący udział lasów, które zajmują 29,5% powierzchni województwa, co daje mu dziewiąte miejsce w Polsce pod względem lesistości. Występuje tu zróżnicowanie glebowe, z przewagą klas III i IV bonitacyjnych, a także bogactwo wodne, którego podstawę stanowi Odra oraz jej dopływy o charakterze zarówno nizinnym, jak i górskim. Region jest narażony na powódzie, szczególnie w dorzeczach rzek takich jak Nysa Kłodzka i Bystrzyca, a także na susze, zwłaszcza w wybranych gminach, gdzie zagrożenie wystąpieniem tego zjawiska jest wysokie.

Dolny Śląsk posiada istotne zasoby mineralne, w tym rudy miedzi, węgiel brunatny oraz unikalne surowce, takie jak kwarc żyłowy i magnezyty. Ważnym walorem są także wody lecznicze i termalne, które stanowią atrakcyjne zasoby dla regionu.

Mimo bogactwa przyrodniczego województwo zmagają się z problemami środowiskowymi. W Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego mówią jako główne problemy wskazuje się wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza (PM10, PM2,5 i benzo(a)piren), przekroczenia arsenu w i dwutlenku azotu w niektórych obszarach. Problemem jest również hałas wzdłuż głównych tras komunikacyjnych oraz skutki zmian klimatycznych, które zwiększają presję na środowisko naturalne (np. zarówno zagrożenie powodzią jak i suszą).

W tabeli poniżej przedstawiona została lista obszarów najczęściej wskazanych przez respondentów branży turystycznej (regionalne i lokalne organizacje turystyczne) jako obszary

szczególnie problematyczne, które tylko częściowo pokrywają się z analizą przedstawioną w wojewódzkich dokumentach strategicznych.

Obszary szczególnie problematyczne w województwie

Zanieczyszczenie powietrza

Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej

Ochrona walorów krajobrazowych

Nieefektywna gospodarka odpadami stałymi (zaśmiecenie, wysypiska, segregacja)

O ile problemowi zanieczyszczenia powietrza oraz gospodarce odpadami poświęca się dużo uwagi, i istnieją dedykowane programy zarządzania tymi obszarami, to dużo mniej mówi się o problemie ochrony przyrody i walorów krajobrazowych.

Na kwestie te z oczywistych przyczyn zwracają szczególną uwagę przedstawiciele branży turystycznej, ponieważ walory przyrodnicze i krajobrazowe stanowią jedną z głównych motywacji turystów do przyjazdu do wybranych lokalizacji.

W kolejnych częściach tego rozdziału w/w obszary zostały omówione bardziej szczegółowo.

Dokumenty strategiczne

Wojewódzki Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2022-2025 z perspektywą do roku 2029

Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego, którego głównym celem jest poprawa stanu środowiska, ograniczenie negatywnych wpływów zanieczyszczeń, ochrona i rozwój walorów przyrodniczych oraz racjonalne gospodarowanie zasobami, stanowi kompleksową analizę kluczowych zagadnień związanych z ochroną środowiska i zasobów naturalnych. Dokument ten dogłębnie omawia każdy aspekt ochrony środowiska, wyznacza cele strategiczne oraz określa konkretne zadania do realizacji.

Jednym z powracających wątków jest turystyka – zarówno jako czynnik wywierający presję na środowisko, jak i obszar wymagający rozwoju. Wskazuje się, że turystyka przyczynia się do zanieczyszczeń hałasem, pogarsza stan wód powierzchniowych i podziemnych, zwiększa ilość odpadów oraz prowadzi do niszczenia walorów przyrodniczych na obszarach chronionych. Mimo to Program akcentuje potrzebę rozbudowy infrastruktury turystycznej, tworzenia nowych tras i szlaków oraz promocji turystyki, co może dodatkowo obciążyć przyrodę, jeśli nie zostaną wdrożone odpowiednie środki ochronne.

Chociaż w dokumencie uwzględniono ochronę pomników przyrody i analizę maksymalnej pojemności turystycznej na cennych przyrodniczo terenach, brakuje szczegółowych wytycznych dla rozwoju turystyki o niskim wpływie na środowisko. By zrównoważyć cele ochrony i rozwoju, Program powinien również wskazywać strategię rozwoju turystyki, które

minimalizują jej negatywny wpływ na zasoby przyrodnicze – np. poprzez wdrożenie standardów środowiskowych dla branży turystycznej, promowanie eko-turystyki, edukację ekologiczną oraz wdrażanie działań zmniejszających ślad środowiskowy turystów.

Energia i klimat

Turystyka i zmiany klimatyczne są ze sobą ściśle powiązane – turystyka zarówno wpływa na zmiany klimatyczne, jak i jest przez nie dotknięta. Turystyka przyczynia się do zmian klimatycznych głównie przez emisję dwutlenku węgla z transportu (szczególnie lotniczego), zakwaterowania i różnych aktywności turystycznych. Prowadzi to do znaczącej emisji gazów cieplarnianych. Dodatkowo, turystyka zużywa duże ilości zasobów, takich jak woda i energia, oraz generuje odpady, co jeszcze bardziej obciąża środowisko.

Zmiany klimatyczne z kolei wpływają na turystykę, zmieniając destynacje turystyczne. Zmieniające się wzorce pogodowe, takie jak cieplejsze zimy i podnoszący się poziom mórz, wpływają na atrakcyjność i dostępność miejsc turystycznych. Klęski żywiołowe, które stają się częstsze i bardziej intensywne z powodu zmian klimatycznych, mogą niszczyć infrastrukturę turystyczną i odstraszać odwiedzających. Zmiany w ekosystemach i bioróżnorodności, takie jak bielenie raf koralowych, również wpływają na naturalne atrakcje przyciągające turystów.

Aby złagodzić te skutki, niezbędne są zrównoważone praktyki turystyczne. Obejmuje to promowanie ekologicznych podróży, regulację emisji CO₂ i rozwijanie niskoemisyjnych opcji transportu. Budowanie infrastruktury odpornej na zmiany klimatyczne oraz zwiększanie świadomości na temat zrównoważonej turystyki mogą pomóc branży w dostosowaniu się do zmian klimatycznych i łagodzeniu ich skutków.

Należy też pamiętać, że wskazania UE dotyczące m.in. realizacji założeń wyznaczonych przez Europejski Zielony Ład oraz strategię na rzecz zrównoważonej mobilności, wymagają od branży turystycznej wdrożenia niskoemisyjnych środków transportu, promowania zrównoważonych praktyk oraz zmniejszenia śladu węglowego. Oczekują również, że branża będzie wspierać ochronę środowiska, wdrażać efektywne zarządzanie odpadami i angażować się w działania mające na celu minimalizację wpływu turystyki na zmiany klimatyczne.

Według odpowiedzi udzielonych przez Dolnośląską Organizację Turystyczną, z wymaganych przez zrównoważone destynacje turystyczne działań, w województwie istnieje jedynie program w zakresie zmniejszania zużycia energii. Po zapoznaniu się z wojewódzkim Programem Ochrony Środowiska, wydaje się, że tych działań jest więcej (np. w zakresie ekologizacji transportu lub zmniejszenia emisji CO₂), ale może nie są wystarczająco promowane, albo usystematyzowane.

O ile nie ma oddzielnego programu w zakresie adaptacji do zmian klimatycznych, wojewódzki POŚ analizuje wpływ zmian klimatu na każdy obszar działań i wskazuje na możliwe problemy przy wdrażaniu proponowanych rozwiązań.

ENERGIA I KLIMAT

Monitoring poziomu zużycia energii w województwie	×
Wojewódzki program w zakresie zmniejszenia zużycia energii	✓
Monitoring emisji CO2 na terenie województwa	×
Wojewódzki program w zakresie zmniejszenia redukcji emisji CO2	×
Wojewódzki program wsparcia przedsiębiorstw w zakresie wykorzystania OZE	×
Wojewódzki program na rzecz ekologizacji transportu	×
Wojewódzki program adaptacji do zmian klimatycznych	×

Woda

Turystyka ma znaczący wpływ na wykorzystanie zasobów wodnych, szczególnie w miejscach o dużym natężeniu ruchu turystycznego. Intensywne zużycie wody przez hotele, ośrodki wypoczynkowe i atrakcje turystyczne może prowadzić do niedoborów wody, co wpływa negatywnie na lokalne społeczności i ekosystemy. Z drugiej strony, z punktu widzenia bezpieczeństwa jak o atrakcyjności turystycznej, kluczowa jest dbałość o jakość wody w zbiornikach wodnych wykorzystywanych do rekreacji oraz jakość wody pitnej.

Jak wynika z wojewódzkiego POŚ, ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych klasyfikowana jest jako zła. Co więcej, wśród przyczyn wpływających na złą jakość wód powierzchniowych w województwie wymienia się odprowadzanie ścieków z gospodarstw domowych, zakłady przemysłowe, rolnictwo a także działalność turystyczną.

Zły stan wód stanowi poważne zagrożenie dla rozwoju turystyki, ponieważ czyste i zadbane zbiorniki wodne są podstawą dla rekreacji wodnej, plażowania, żeglarstwa i innych form aktywności turystycznej. Zanieczyszczone wody mogą odstraszać turystów, prowadzić do spadku liczby odwiedzających oraz obniżać dochody związane z turystyką, co z kolei może negatywnie wpłynąć na lokalną gospodarkę.

Z odpowiedzi respondentów wynikałoby, że w województwie nie jest prowadzony monitoring jakości wód powierzchniowych. Nie jest to jednak zgodne z prawdą, bo informacje na temat analizy wód znajdują się w wojewódzkim POŚ. Może to wskazywać na brak współpracy i wymiany informacji pomiędzy organami odpowiedzialnym za gospodarkę wodną a branżą turystyczną.

Jeśli chodzi o gospodarkę wodno-ściekową, należy zwrócić uwagę na pozytywny fakt, jakim jest regularnie zmniejszanie zużycia wody: „W ostatnim pięcioleciu zużycie wody spadło o 17,8%, co może to świadczyć o lepszej umiejętności racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi przez mieszkańców, większej świadomości ekologicznej.” (POŚ)

Jak widać w tabeli poniżej, w województwie prowadzone są wszystkie działania wymagane od zrównoważonych destynacji turystycznych w kontekście zarządzania zasobami wodnymi. Można więc mieć nadzieję, że podejmowane inicjatywy przyniosą oczekiwane rezultaty, i dojdzie do znaczącej poprawy stanu wód w województwie dolnośląskim.

WODA

Działania mające na celu zmniejszenie zużycia wody	✓
Analiza bezpieczeństwa i jakości zbiorników wodnych	✓
Monitoring jakości wody pitnej	✓
Program/ plan w zakresie oczyszczania ścieków	✓

Odpady

Gospodarka odpadami w branży turystycznej ma kluczowe znaczenie, ponieważ ośrodki turystyczne generują znaczne ilości odpadów, w tym plastiku, żywności i innych form śmieci. Skuteczne praktyki gospodarowania odpadami są niezbędne do zachowania środowiska naturalnego i estetyki tych miejsc, które często mają kluczowe znaczenie dla ich atrakcyjności i rentowności. Zła gospodarka odpadami może prowadzić do zanieczyszczenia, szkodzić lokalnej przyrodzie i degradować naturalne krajobrazy, obniżając tym samym jakość wrażeń turystycznych i potencjalnie zmniejszając liczbę odwiedzających.

Efektywne zarządzanie odpadami, takie jak redukcja odpadów, recykling czy kompostowanie, wpisuje się w Cele Zrównoważonego Rozwoju (CZR), zwłaszcza cel dotyczący odpowiedzialnej konsumpcji i produkcji (CZR 12). Ograniczenie użycia opakowań plastikowych natomiast bezpośrednio wpisuje się w tzw. unijną „dyrektywę plastikową”, która ma na celu zmniejszenie ilości odpadów plastikowych i promowanie zrównoważonych alternatyw, i którą najbardziej odczuwa branża HoReCa.

Dokumenty Strategiczne

Wojewódzki Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2023-2028 z perspektywą do 2032 r.

Według „Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2023-2028 z perspektywą do 2032 r.” główny nacisk kładzie się na recykling odpadów, w tym przede wszystkim nacisk na selektywną zbiórkę odpadów u źródła, szczególnie propagując kompostowanie bioodpadów przez mieszkańców. Ważnym celem jest także osiągnięcie minimalnych poziomów recyklingu dla różnych grup odpadów, zgodnie z wymogami prawnymi. W związku z tym priorytetem są kampanie informacyjno-edukacyjne, które mają zwiększyć świadomość mieszkańców i przedsiębiorców na temat właściwego postępowania z odpadami.

Równocześnie zakłada się modernizację i rozbudowę infrastruktury do przetwarzania odpadów oraz rozwój systemów selektywnego zbierania. Istotne jest także zwiększenie efektywności gromadzenia danych dotyczących odpadów oraz intensyfikacja kontroli nad przedsiębiorstwami zajmującymi się gospodarką odpadami. Wszelkie działania mają na celu maksymalne ograniczenie masy odpadów przekazywanych do składowania, aby zmniejszyć ich negatywny wpływ na środowisko. Zgodnie z założeniami WPGO 2023, monitorowanie realizacji tych działań ma pozwolić na osiągnięcie określonych poziomów odzysku i recyklingu oraz przyczynić się do redukcji negatywnych skutków gospodarki odpadami.

Zastanawiające jest, że bardzo mało mówi się o redukcji odpadów w ogóle, co, zgodnie z hierarchią zarządzania odpadami określonej przez dyrektywy unijne i prawo polskie, powinno być priorytetem dla województwa.

Mimo, że w innych wojewódzkich dokumentach strategicznych nawiązuje się do turystyki jako branży generującej zanieczyszczenie i odpady, „Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami” nie wspomina w ogóle o sektorze turystyki.

Co ciekawe, z odpowiedzi udzielonych przez Dolnośląską Organizację Turystyczną wynika, że w województwie prowadzi się prawie wszystkie z typowych działań w zakresie gospodarki odpadami, poza działaniami na rzecz zwiększenia odpadów pochodzących z recyklingu (co według wojewódzkiego planu zarządzania odpadami jest priorytetem dla województwa). Może więc to świadczyć o braku współpracy pomiędzy organami odpowiedzialnymi za zarządzanie odpadami, a przedstawicielami branży turystycznej, i/lub o tym, że podejmowane działania są kompletnie nieefektywne lub niezauważalne.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że branża turystyczna znacząco przyczynia się do generowania odpadów. Zaangażowanie przedstawicieli turystyki i hotelarstwa w zakresie zapobiegania powstawania, segregacji i bezpiecznej utylizacji odpadów będzie bardzo istotne dla realizacji celów wojewódzkiego programu ochrony środowiska.

ODPADY

Monitoring ilości i kategorii odpadów resztkowych	✓
Działania w celu zmniejszenia ilości odpadów	✓
Działania w celu zmniejszenia ilości przedmiotów i opakowań jednorazowych	✓
Działania w celu zmniejszenia ilości odpadów żywnościowych	✗
Monitoring ilości i kategorii odpadów segregowanych	✓
Działania w celu zwiększenia ilości odpadów poddawanych recyklingowi	✗

Zanieczyszczenie

Turystyka znacząco wpływa na zanieczyszczenie środowiska w wielu aspektach. Zanieczyszczenie światłem jest widoczne w popularnych miejscach turystycznych, gdzie jasne oświetlenie nocne zakłóca naturalne cykle i wpływa negatywnie na lokalną faunę oraz zdrowie ludzi. Hałas generowany przez ruch turystyczny i imprezy stresuje mieszkańców i dziką przyrodę, zakłócając życie zwierząt. Zanieczyszczenie powietrza wynika z emisji spalin z transportu, co pogarsza jakość powietrza i zdrowie publiczne. Zanieczyszczenie gleby jest skutkiem niewłaściwego zarządzania odpadami i ściekami, co prowadzi do degradacji gleby i wpływa na rolnictwo oraz ekosystemy.

Wysoki poziom zanieczyszczeń może skutecznie zniechęcić odwiedzających, prowadząc do spadku liczby turystów, negatywnych opinii i złej reputacji destynacji.

W „Programie Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego” jako jeden z głównych obszarów problematycznych wymienia się złą jakość powietrza. Problem ten jest monitorowany, istnieją dedykowane programy i działania mające na celu zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza. Podobnie w przypadku kolejnego problemu – zanieczyszczania hałasem.

Według odpowiedzi respondentów, nie są podejmowane działania w zakresie zanieczyszczenia gleby, jednak, z analizy dokumentów strategicznych wynika, że obszar ten jest analizowany. Podobnie w przypadku zanieczyszczenia świetlnego. Brakuje natomiast konkretnych działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia.

ZANIECZYSZCZENIE

Monitoring zanieczyszczenia hałasem	✓
Działania w celu zmniejszenia zanieczyszczenia hałasem	✓
Monitoring zanieczyszczenia świetlnego	✓
Działania w celu zmniejszenia zanieczyszczenia świetlnego	✗
Monitoring zanieczyszczenia powietrza	✓
Działania w celu zmniejszenia zanieczyszczenia powietrza	✓
Monitoring zanieczyszczenia gleby	✓
Działania w celu zmniejszenia zanieczyszczenia gleby	✗

Ochrona przyrody

Istotne jest, aby turystyka przyczyniała się do ochrony dzikiej przyrody i różnorodności biologicznej, ponieważ zdrowe ekosystemy są fundamentem atrakcyjnych i zrównoważonych destynacji turystycznych. Dzika przyroda i bogactwo biologiczne przyciągają turystów, oferując unikalne doświadczenia i wspierając lokalne gospodarki.

Turystyka może wspierać ochronę przyrody poprzez promowanie odpowiedzialnego podróżowania, inwestowanie w projekty ochrony środowiska oraz edukację turystów o znaczeniu bioróżnorodności. Inicjatywy takie jak ekoturystyka, stosowanie praktyk minimalizujących wpływ na środowisko oraz współpraca z lokalnymi społecznościami w celu ochrony naturalnych siedlisk są kluczowe dla zachowania dzikiej przyrody dla przyszłych pokoleń.

Jak wynika ze Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, „odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego” jest jednym z celów strategicznych rozwoju regionu. Poważne podejście do ochrony walorów przyrodniczych potwierdza się udzielonymi podczas badania odpowiedziami, z których wynika, że w województwie prowadzone są wielorakie działania z zakresu ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, w zakresie ochrony zasobów naturalnych oraz ochrony walorów krajobrazowych.

Jednocześnie, zarówno ochrona przyrody i różnorodności biologicznej, a także ochrona walorów krajobrazowych zostały wymienione przez respondentów jako największe obszary

problematiczne. Może to oznaczać, że podejmowane działania nie przynoszą na razie oczekiwanych efektów.

Biorąc pod uwagę fakt, że walory przyrodnicze są jednym z ważniejszych przyczyn wyboru destynacji turystycznych, rozwiązanie problemu ochrony przyrody może mieć kluczowy wpływ na dalszy rozwój tego sektora.

Warto byłoby również przeprowadzić analizę wpływu turystyki na przyrodę i środowisko naturalne, co jest podstawą do dalszego planowania rozwoju turystycznego. Jest to istotne, ponieważ działalność turystyczna odbywa się w dużej części na terenach cennych przyrodniczo.

Do zaskakujących aspektów należy również uznać fakt, że zgodnie z odpowiedziami respondentów, nie ma wojewódzkich produktów turystycznych, które w sposób bezpośredni przyczyniałyby się do ochrony przyrody i różnorodności biologicznej.

OCHRONA PRZYRODY

Program w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej	✓
Program w zakresie ochrony zasobów naturalnych (np. minerałów, wody, gleby)	✓
Program w zakresie zapobiegania inwazyjnym gatunkom obcym	✓
Program w zakresie ochrony walorów krajobrazowych	✓
Program w zakresie ochrony dzikich zwierząt	✓
Program w zakresie poprawy dobrostanu zwierząt w niewoli	✓
Wytyczne w zakresie planowania przestrzennego	✓
Analiza wpływu turystyki na przyrodę i środowisko naturalne	✗
Produkty turystyczne, przyczyniające się do ochrony przyrody i różnorodności	✗

2.2. Aspekty społeczno-gospodarcze

Zrównoważona turystyka nie tylko przyczynia się do ochrony środowiska naturalnego, ale także wspiera rozwój społeczności lokalnych, tworzenie miejsc pracy oraz promowanie dziedzictwa kulturowego. Zarządzanie turystyką w sposób zrównoważony wymaga zintegrowanego podejścia, które uwzględnia potrzeby i oczekiwania lokalnych mieszkańców, wpływ turystyki na lokalną gospodarkę oraz zachowanie i promowanie unikalnych tradycji i wartości kulturowych. Właściwe zbalansowanie tych aspektów jest kluczowe dla zapewnienia długoterminowego sukcesu i trwałości destynacji turystycznej, przy jednoczesnym minimalizowaniu negatywnych skutków społecznych, gospodarczych i kulturowych.

Wyzwania społeczno-gospodarcze

Zgodnie z wizją województwa, Dolny Śląsk powinien stać się "regionem równomiernego rozwoju – regionem bez istotnych społecznych i gospodarczych dysproporcji, regionem wewnątrznie spójnym, regionem wyrównanych rozwojowych szans".

Na chwilę obecną jednak, województwo dolnośląskie stoi przed istotnymi wyzwaniami społecznymi, szczególnie w kontekście demografii i marginalizacji. Region zмага się z problemem starzejącej się populacji i ujemnym przyrostem naturalnym, co prowadzi do kurczenia się zasobów ludzkich. To wzmacnia migrację młodych ludzi do większych ośrodków miejskich, takich jak Wrocław, a także za granicę, co dodatkowo przyczynia się do depopulacji w słabiej rozwiniętych częściach regionu.

Problem marginalizacji jest szczególnie widoczny w terenach oddalonych od głównych ośrodków przemysłowych i ekonomicznych. Mniejsze miasta i wsie na Dolnym Śląsku borykają się z ograniczonym dostępem do usług publicznych, w tym opieki zdrowotnej, edukacji i transportu, co wpływa na obniżenie jakości życia mieszkańców i pogłębia problem wykluczenia społecznego. To wyzwanie jest jednym z kluczowych aspektów polityki regionalnej, która stara się wprowadzać programy mające na celu rewitalizację zaniedbanych obszarów i wspieranie zrównoważonego rozwoju społeczno-ekonomicznego w całym województwie.

Kwestie starzenia się społeczeństwa i nierówności społecznych zostały również jako obszary szczególnie problematyczne przez respondentów niniejszego badania. Poza tym zwrócili oni również uwagę na problemy w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców.

Obszary szczególnie problematyczne

1. Starzenie się społeczeństwa

2. Nierówności społeczno-ekonomiczne

3. Problemy w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców

Dolnośląska Organizacja Turystyczna zwróciła również uwagę na problem braku kadr przygotowanych do pracy w branży turystycznej. O ile nie jest to problem o randze

porównywalnej z tymi omawianymi wyżej, zdecydowanie stanowi przeszkodę dla dalszego rozwoju turystyki w województwie dolnośląskim.

Udział turystyki w gospodarce

Turystyka może odgrywać istotną rolę w rozwoju gospodarczym. Po pierwsze, przyciąganie turystów do danego regionu generuje wzrost popytu na dobra i usługi, co stymuluje rozwój lokalnych przedsiębiorstw, takich jak hotele, restauracje, sklepy, organizatorzy wycieczek czy rzemiosło lokalne. To z kolei prowadzi do tworzenia miejsc pracy i zwiększania dochodów dla mieszkańców regionu. Po drugie, turystyka może przyczyniać się do dywersyfikacji gospodarczej, zmniejszając zależność od jednej gałęzi przemysłu. Regiony oparte na turystyce często rozwijają różnorodne sektory, takie jak kultura, sztuka, rzemiosło, rekreacja czy agroturystyka. Ponadto, turystyka może również wspierać rozwój infrastruktury, takiej jak drogi, lotniska, transport publiczny czy usługi komunalne, co przynosi korzyści zarówno turystom, jak i lokalnym mieszkańcom.

Turystyka może odgrywać istotną rolę w rozwoju gospodarczym. Po pierwsze, przyciąganie turystów do danego regionu generuje wzrost popytu na dobra i usługi, co stymuluje rozwój lokalnych przedsiębiorstw, takich jak hotele, restauracje, sklepy, organizatorzy wycieczek czy rzemiosło lokalne. To z kolei prowadzi do tworzenia miejsc pracy i zwiększania dochodów dla mieszkańców regionu. Po drugie, turystyka może przyczyniać się do dywersyfikacji gospodarczej, zmniejszając zależność od jednej gałęzi przemysłu. Regiony oparte na turystyce często rozwijają różnorodne sektory, takie jak kultura, sztuka, rzemiosło, rekreacja czy agroturystyka. Ponadto, turystyka może również wspierać rozwój infrastruktury, takiej jak drogi, lotniska, transport publiczny czy usługi komunalne, co przynosi korzyści zarówno turystom, jak i lokalnym mieszkańcom.

Istotne jest, aby w turystyce brały udział różne podmioty, włącznie z organizacjami pozarządowymi i osobami w ciężkiej sytuacji życiowej (osoby bezrobotne, wykluczone), oraz aby dochody turystyczne były sprawiedliwie i równomiernie dzielone. W wojewódzkich dokumentach strategicznych mówi się o nierównościach społecznych i problemie bezrobocia. W tym kontekście turystyka ma szczególną szansę odegrać pozytywną rolę w rozwoju regionalnym i podniesieniu poziomu życia ludności.

Jak wynika z tabeli poniżej, w województwie dolnośląskim prowadzone są prawie wszystkie programy, których oczekuje się od zrównoważonej destynacji turystycznej. Posiadanie działań takich jak monitoring udziału turystyki w gospodarce, program zwiększający jej znaczenie, promocja produktów lokalnych oraz wsparcie przedsiębiorców z branży turystycznej znacząco wspiera rozwój turystyki w województwie dolnośląskim. Monitoring pozwala na zrozumienie rzeczywistego wpływu turystyki na gospodarkę, co ułatwia planowanie i dostosowywanie strategii rozwoju. Programy zwiększające znaczenie turystyki przyciągają inwestycje i wspierają rozwój infrastruktury, co przekłada się na nowe miejsca pracy i wzrost gospodarczy. Promocja produktów lokalnych wzbogaca ofertę turystyczną regionu, przyciągając turystów zainteresowanych autentycznymi, lokalnymi doświadczeniami, co jednocześnie wspiera lokalnych producentów. Natomiast wsparcie dla przedsiębiorców pomaga im rozwijać się i dostosowywać do nowych trendów, co podnosi jakość usług turystycznych i wzmacnia konkurencyjność sektora, przyczyniając się do trwałego wzrostu atrakcyjności regionu.

Brakuje jednak programu, promującego zatrudnienie w sektorze turystycznym, mimo, że DOT określiła ten obszar jako jeden ze szczególnie problematycznych. Przykładowymi działaniami promującymi zatrudnienie w turystyce mogłyby być inwestycje w szkolenia zawodowe. Warto również promować zatrudnienie w turystyce wśród grup zagrożonych wykluczeniem, takich jak osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami i długotrwale bezrobotne, oferując im dedykowane szkolenia i dostosowane miejsca pracy. Dodatkowo kampanie promujące atrakcyjność pracy w turystyce oraz wsparcie przedsiębiorstw z branży turystycznej poprzez dotacje czy preferencyjne warunki, zachęcałyby do tworzenia nowych miejsc pracy.

UDZIAŁ TURYSTYKI W GOSPODARCE

Monitoring udziału turystyki w gospodarce	✓
Program dot. zwiększenia znaczenia turystyki w gospodarce	✓
Działania w zakresie promocji produktów lokalnych	✓
Działania na rzecz wsparcia przedsiębiorców z branży turystycznej	✓
Program promujący zatrudnienie w sektorze turystycznym	✗

Społeczności lokalne

Zaangażowanie społeczności lokalnych w rozwój turystyki jest kluczowe dla zapewnienia zrównoważonego i korzystnego wpływu turystyki na region. Lokalni mieszkańcy najlepiej znają swoje środowisko, kulturę i tradycje, co pozwala tworzyć autentyczne i atrakcyjne doświadczenia dla turystów. Współpraca z lokalnymi społecznościami wspiera gospodarkę, tworzy miejsca pracy i zwiększa dochody mieszkańców, jednocześnie promując ochronę zasobów naturalnych i dziedzictwa kulturowego. Angażowanie społeczności lokalnych może obejmować ich udział w planowaniu i zarządzaniu turystyką, rozwijanie lokalnych przedsiębiorstw turystycznych oraz edukację na temat zrównoważonych praktyk. Takie podejście buduje silne, zintegrowane społeczności, które są bardziej skłonne do wspierania działań na rzecz ochrony środowiska i promowania długoterminowego, odpowiedzialnego rozwoju turystyki.

Jak wynika z odpowiedzi udzielonych przez Dolnośląską Organizację Turystyczną, w województwie dolnośląskim, niski udział obywateli w planowaniu i zarządzaniu strategicznym stanowi pewien problem, a zatem wszelkie działania zwiększające świadomość mieszkańców na temat ich roli i wpływu na rozwój regionu będą mieć szczególne znaczenie. Mimo, iż instrumenty angażujące mieszkańców w procesy decyzyjne w zakresie turystyki istnieją, możliwe, że są one nieefektywne lub nie cieszą się zainteresowaniem. Tym bardziej warto zacząć mierzyć stosunek mieszkańców do turystyki oraz analizować wpływ turystyki na jakość życia mieszkańców, czego w tej chwili w województwie dolnośląskim się nie robi.

Z drugiej strony, równie ważne jest budowanie świadomości wśród mieszkańców na temat kwestii rozwoju zrównoważonego, zarówno aspektów ekologicznych jak i wrażliwości społecznej. Świadomi obywatele są kluczem do skutecznej ochrony środowiska i realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Zaangażowani mieszkańcy są bardziej skłonni do wspierania lokalnych inicjatyw ekologicznych, wdrażania zrównoważonych praktyk w swoich codziennych działaniach i promowania ekologicznego stylu życia. Ponadto, edukacja na temat zrównoważonego rozwoju wzmacnia poczucie odpowiedzialności za przyszłość ich społeczności, co prowadzi do bardziej aktywnego udziału w decyzjach dotyczących lokalnego rozwoju i ochrony środowiska. Aktualnie w województwie dolnośląskim prowadzi się jedynie kampanie zachęcające do ekologicznego trybu życia. Wdrożony jest także program w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa.

Mówiąc o społecznościach lokalnych, warto też wspomnieć o ochronie praw człowieka i praw pracowniczych. Branża turystyczna, będąca jednym z największych na świecie sektorów gospodarki, często zatrudnia osoby na pozycjach niskopłatnych i tymczasowych, co może prowadzić do nadużyć, takich jak niskie wynagrodzenia, długie godziny pracy oraz brak zabezpieczenia socjalnego. Zapewnienie przestrzegania praw pracowniczych, w tym godziwego wynagrodzenia, bezpiecznych warunków pracy oraz prawa do zrzeszania się, jest niezbędne dla zrównoważonego rozwoju turystyki. Dodatkowo, poszanowanie praw człowieka, w tym równości i niedyskryminacji, jest fundamentem etycznej turystyki, która przyczynia się do pozytywnego rozwoju społeczności lokalnych i zapewnia sprawiedliwe traktowanie wszystkich pracowników. Jak wynika z odpowiedzi respondentów, nie prowadzi się na terenie województwa programów w zakresie ochrony praw człowieka ani praw pracowniczych. Możliwe, że jest to związane z brakiem (a przynajmniej postrzeganym brakiem) wyzwań w tym zakresie.

SPOŁECZNOŚCI LOKALNE

Program w zakresie ochrony praw człowieka	×
Ocena przestrzegania praw człowieka, w tym praw pracowniczych	×
Program w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców	✓
Regulacje dot. dostępu do zasobów naturalnych, miejsc przyrodniczych i kulturowych	×
Monitoring poziomu zadowolenia mieszkańców z rozwoju turystyki	×
Analiza wpływu turystyki na mieszkańców i społeczności lokalne	×
Instrumenty angażujące mieszkańców w procesy decyzyjne dot. turystyki	✓
Budowanie świadomości w zakresie praw człowieka i nierówności społecznych	×
Programy dla mieszkańców propagujące kulturę lokalną	×
Budowanie świadomości w zakresie zmian klimatycznych	×
Programy dla mieszkańców propagujące ekologiczny tryb życia	✓

Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami

Respondenci skrajnie różnie oceniali poziom dostępności województwa dolnośląskiego dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnością. Część oceniała poziom dostępności jako dobry, kilka organizacji lokalnych bierze pod uwagę dostępność przy tworzeniu nowych produktów turystycznych oraz wykorzystuje wysoki poziom dostępności w promocji swojej destynacji turystycznej. Większa grupa respondentów oceniała poziom dostępności jako niski albo bardzo niski, zaznaczając go jako jeden z ważniejszych obszarów problematycznych.

Mimo, że zdecydowana większość firm biorących udział w badaniu zadeklarowała dostępność swoich usług/obiektu dla osób z niepełnosprawnościami, jak wynika z analizy obiektów dostępnych na Booking.com – zaledwie 5% obiektów z województwa dolnośląskiego promujących się na tej platformie posiada pokoje dostępne dla osób na wózkach inwalidzkich, a zaledwie 0,11% posiada oznaczenia dla niewidomych w systemie Braillea.

Niestety w większości dokumentów strategicznych obowiązujących w województwie sprawa dostępności dla osób o szczególnych potrzebach jak i osób z niepełnosprawnościami jest traktowana dość marginalnie i w większości przypadków zupełnie nie odnosi się do turystyki.

Tworzenie oferty turystyki dostępnej dla wszystkich to obszar wymagający szczególnej uwagi, zwłaszcza w kontekście starzenia się społeczeństwa oraz istniejących programów wojewódzkich w zakresie promocji i rozwoju usług dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych. Tym bardziej, że wśród zasad wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 mówi się o zasadzie równości szans i niedyskryminacji – „umożliwienie wszystkim osobom – bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę lub pochodzenie etniczne, wyznawaną religię lub światopogląd, orientację seksualną – sprawiedliwego, pełnego uczestnictwa we wszystkich dziedzinach życia na jednakowych zasadach.”

Niestety w wojewódzkiej strategii rozwoju turystyki, poza częścią analizującą wojewódzkie dokumenty strategiczne, o zwiększeniu dostępności oferty turystycznej dla osób o szczególnych potrzebach, w tym osób starszych i niepełnosprawnych, nie mówi się w ogóle.

Kultura

Ochrona dziedzictwa kulturowego jest nieodrębną częścią zrównoważonego rozwoju turystyki. Dziedzictwo kulturowe reprezentuje unikalną tożsamość i tradycje miejsca, co przyciąga turystów poszukujących unikalnych doświadczeń. Zachowując i promując dziedzictwo kulturowe (zarówno to historyczne jak i współczesne), destynacje turystyczne zachowują swoją autentyczność, co przyczynia się do zadowolenia odwiedzających i zachęca do dłuższych pobyków. Ponadto ochrona dziedzictwa kulturowego wzmacnia lokalne społeczności i wspiera rozwój społeczno-gospodarczy. Tworzy możliwości zatrudnienia, stymuluje przedsiębiorczość i dystrybuuje dochody, prowadząc do wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu i poprawy standardów życia. Dodatkowo, ochrona dziedzictwa kulturowego zapewnia długoterminową ochronę cennych aktywów kulturowych, zapobiegając zaniedbaniu i ich nieodwracalnej utracie.

Turystyka kulturowa, natomiast, promuje zrozumienie międzykulturowe, wspierając empatię i szacunek wśród odwiedzających i społeczności przyjmujących. Zapewniając platformę wymiany kulturowej, turystyka przyczynia się do pokojowego współistnienia i zmniejsza uprzedzenia kulturowe. Co więcej, włączenie dziedzictwa kulturowego do planowania i zarządzania turystyką umożliwi holistyczne i zrównoważone podejście.

„Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego” sporo uwagi poświęca kulturze i ochronie dziedzictwa. „Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego” jest wskazane jako na jeden z celów strategicznych, a „ochrona obiektów i terenów dziedzictwa kulturowego” to jeden z celów operacyjnych. Poza tym „wykorzystanie potencjału środowiska i jego ochrona (turystyka i ochrona dziedzictwa kulturowego)” zostało uznane jako jedno z priorytetowych działań horyzontalnych. W Strategii mowa jest o walorach kulturowych regionu i rozbudowanej ofercie kulturalnej w kontekście silnych stron województwa dolnośląskiego. Brakuje natomiast mierzalnych wskaźników dotyczących kultury i ochrony dziedzictwa. Poza tym, jak wynika z odpowiedzi respondentów, w województwie dolnośląskim nie ma dedykowanych programów w zakresie ochrony materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Pozytywnym jest fakt, że w województwie prowadzi się analizę wpływu turystyki na kulturę. Regularna analiza wpływu turystyki na kulturę materialną i niematerialną pozwala na monitorowanie i ochronę zabytków przed degradacją, zabezpiecza autentyczność lokalnych tradycji przed komercjalizacją, wspiera lokalne rzemiosło i gospodarkę, umożliwia precyzyjne zarządzanie ruchem turystycznym w celu uniknięcia przeludnienia, oraz dostarcza danych niezbędnych do tworzenia i wdrażania skutecznych polityk i regulacji promujących zrównoważoną turystykę. Szkoda tylko, że wyniki tej analizy nie są upublicznione ani włączone do wojewódzkiej strategii rozwoju turystyki.

Warto w tym miejscu również zaznaczyć, że ochrona i promocja kultury i tradycji jest aspektem uwzględnianym przez połowę gmin i lokalnych organizacji turystycznych podczas tworzenia nowych produktów turystycznych, i istnieje już szereg produktów, które w sposób bezpośredni wspierają lokalną kulturę i tradycje.

KULTURA

Program w zakresie ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego	✗
Program w zakresie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego	✗
Analiza wpływu turystyki na kulturę i tradycje	✓
Właściwe oznaczenia i informacje na obiektach kulturowych	✓
Produkty turystyczne wspierające ochronę i promocję dziedzictwa kulturowego	✓

2.3. Zarządzanie rozwojem zrównoważonym

Turystyka będzie rozwijać się w sposób stabilny i przynosić dla regionu długotrwałe korzyści społeczno-gospodarcze, tylko w sytuacji, gdy zarządzana jest w sposób prawidłowy i kompleksowy. Kryteria zarządzania turystyką zrównoważoną dla destynacji turystycznych zakładają skoordynowane podejście do turystyki zrównoważonej, w tym zaangażowanie sektora prywatnego, publicznego i społeczeństwa obywatelskiego, oraz zdolność do zarządzania kwestiami społeczno-gospodarczymi, kulturowymi i środowiskowymi. Zrównoważona destynacja turystyczna powinna, między innymi:

- posiadać wieloletnią strategię zarządzania i plan działania, uwzględniający zasady zrównoważonego rozwoju;
- posiadać grupę ekspertów, którzy posiadają kompetencje w zakresie zarządzania środowiskowego oraz zrównoważonego rozwoju turystyką
- wdrożyć system monitorowania wpływu turystyki na społeczność lokalną, przyrodę i kulturę, a działania i rezultaty powinny być regularnie analizowane;

- świadomie zarządzać liczbą odwiedzających i ich aktywnością, uwzględniając równowagę pomiędzy potrzebami lokalnej gospodarki, mieszkańców i środowiska kulturowego i społecznego;
- opracować plan zarządzania ryzykiem i sytuacjami kryzysowymi;
- prowadzić działania marketingowo-promocyjne w sposób przejrzysty i odpowiedzialny.

Strategia zrównoważonego rozwoju turystyki

Z punktu widzenia zasad turystyki zrównoważonej, strategia rozwoju turystyki powinna określać działania związane z:

- zarządzaniem ekologicznym (w tym wodą, energią, odpadami)
- ochroną przyrody i różnorodności biologicznej
- przeciwdziałaniu zmianom klimatycznym
- ochroną praw człowieka, w tym praw pracowniczych
- ochroną i promocją dziedzictwa kulturowego
- działaniom związanym z rozwojem lokalnej gospodarki, wsparciem lokalnych towarów i przedsiębiorców
- zdrowiem i bezpieczeństwem turystów

Województwo dolnośląskie jako jedno z niewielu w Polsce, posiada dokument strategiczny w postaci „Programu rozwoju turystyki dla województwa dolnośląskiego na lata 2023-2030”. Dokument ten nie uwzględnia natomiast tych wszystkich aspektów, które są istotne z punktu widzenia rozwoju zrównoważonego. Bardziej szczegółowa analiza znajduje się poniżej.

Dokumenty strategiczne

Program rozwoju turystyki dla województwa dolnośląskiego na lata 2023-2030

Wizja turystyczna Dolnego Śląska brzmi „Dolny Śląsk zróżnicowanym przyrodniczo, historycznie i kulturowo celem turystycznym dla gości wewnątrzregionalnych, krajowych i zagranicznych, który wykorzystuje swoje położenie i sąsiedztwo, ma świadomość wartości tożsamości lokalnej, opiera się na aurze tajemniczości i radości odkrywania oraz który oferuje usługi turystyczne na najwyższym poziomie w sposób dostępny i innowacyjny.” Mimo wagi walorów środowiskowych i kulturowych, „Program rozwoju turystyki dla województwa dolnośląskiego” niewiele uwagi poświęca temu, w jaki sposób te walory powinny być chronione.

Nawiązania do rozwoju zrównoważonego pojawiają się w „Programie rozwoju turystyki dla województwa dolnośląskiego” wyłącznie w części analitycznej (podczas analizy krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych oraz w kontekście trendów). Jedynym

wyjątkiem jest planowane działanie w obszarze rozwoju infrastruktury, które zakłada „nakład w inwestycje sprzyjające zrównoważonemu wykorzystaniu walorów turystycznych (szczególnie w miejscach intensywnie wykorzystywanych turystycznie).

Kwestie środowiskowe, podobnie do „rozwoju zrównoważonego, ujęte są w „Programie rozwoju turystyki dla województwa dolnośląskiego” tylko w części analitycznej. Mimo, że w analizie PEST określono szereg wyzwań związanych z ochroną środowiska (niszczenie krajobrazu, degradacja środowiska, konflikt przemysłu ze środowiskiem na obszarach turystycznych), jedyne konkretne działanie, które miałyby poprawiać stan środowiska to „wspieranie transportu zbiorowego”.

Jeśli chodzi o aspekty społeczne, „Program rozwoju turystyki województwa dolnośląskiego” stawia „Kapitał społecznych” jako oddzielny cel strategiczny. Mowa jest w nim o promocji zatrudnienia w turystyce i poprawie sytuacji kadrowej. Nie wspomina się natomiast o innych aspektach społecznych, np. promocji inkluzyjnych miejsc pracy, dostępności regionu dla osób z niepełnosprawnością, czy wpływu turystyki na społeczności lokalne ani metodach zaangażowanie społeczności w planowanie i zarządzanie turystyką. Nie ma też nawiązań do ochrony zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców i turystów, poza bezpieczeństwem w nawiązaniu do rozwoju infrastruktury.

Zdecydowanie najwięcej miejsca poświęca turystyce w kontekście gospodarczym. „Rozwój turystyki na poziomach regionalnym i obszarów turystycznych czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego województwa dolnośląskiego” został wskazany jako cel nadrzędny programu rozwoju turystyki. Duża część dokumentu poświęcona jest działaniom w zakresie rozwoju produktów turystycznych i marketingu, które mają bezpośrednio wspierać lokalnych przedsiębiorców i produkty lokalne.

Aby skutecznie wdrażać strategię zrównoważonego rozwoju turystyki, destynacja powinna spełniać kilka kluczowych warunków. Powinna mieć przynajmniej jedną osobę zarządzającą rozwojem turystyki, która posiada kwalifikacje w zakresie zrównoważonego rozwoju turystyki. Powinna również wyznaczyć osobę lub zespół odpowiedzialny za koordynację działań związanych z rozwojem zrównoważonym turystyki. Ważne jest określenie i regularne monitorowanie wskaźników zrównoważonego rozwoju turystyki, obejmujących aspekty środowiskowe, społeczno-gospodarcze, oraz publikowanie przynajmniej raz w roku raportu dotyczącego realizacji strategii rozwoju turystyki, z uwzględnieniem aspektów zrównoważonego rozwoju.

Jak wynika z odpowiedzi udzielonych przez Dolnośląską Organizację Turystyczną, w województwie dolnośląskim nie są spełnione żadne z tym wymagań. Brak tych instrumentów ogranicza skuteczność implementacji strategii i może prowadzić do niespójności oraz niepełnego wykorzystania potencjalnych korzyści wynikających z realizacji zrównoważonego rozwoju w turystyce.

Osoby kompetente w zakresie zrównoważonego rozwoju turystyki	×
Zespół odpowiedzialny za zrównoważony rozwój turystyki	×
Monitoring wskaźników zrównoważonego rozwoju turystyki	×
Raport dot. realizacji strategii rozwoju zrównoważonego w branży turystycznej	×

Zarządzanie ruchem turystycznym

Zarządzanie ruchem turystycznym polega na kontrolowaniu przepływu turystów zarówno w czasie, jak i przestrzeni, aby zmniejszyć sezonowość oraz równomiernie rozłożyć obciążenie turystyczne.

Przykłady narzędzi, które mogłyby być wykorzystane w celu bardziej efektywnego zarządzania ruchem turystycznym w całym regionie obejmują: aktualizowanie listy aktywów turystycznych, pogłębiony monitoring ruchu turystycznego (w tym analizy liczby, charakterystyki, preferencji i rodzaju aktywności turystów wraz z ich segmentacją), wytyczne dot. najmu krótkoterminowego w celach turystycznych czy system (procedury) regulujący ruchem turystycznym, aby uniknąć nadmiernego punktowego skoncentrowania ruchu turystycznego. Istotnym aspektem jest także obliczenie pojemności (carrying capacity) kluczowych i wrażliwych terenów turystycznych (w tym centrów miast, atrakcjach turystycznych, popularnych miejsc przyrodniczych). To zagadnienie zawarto m.in. w dokumencie „Program ochrony środowiska Województwa Dolnośląskiego” gdzie „określenie pojemności turystycznej dla cennych obszarów przyrodniczych i krajobrazowych” pojawia się jako jedno z zadań w części dotyczących zasobów przyrodniczych.

Z odpowiedzi uzyskanych od przedstawicieli DOT i UM, część z tych narzędzi jest wdrażane (wykaz w tabeli poniżej).

ZARZĄDZANIE RUCHEM TURYSTYCZNYM

Aktualna lista aktywów turystycznych (przyrodniczych i kulturowych)	✓
Monitoring ruchu turystycznego	✗
Wytyczne dot. wynajmu obiektów turystycznych i wynajmu krótkoterminowego	✗
Obliczona została pojemność najbardziej wrażliwych terenów turystycznych	✗
Działania mające na celu zmniejszenie sezonowości ruchu turystycznego	✓
Działania mające na celu przestrzenne rozproszenie ruchu turystycznego	✓
System regulujący ruchem turystycznym	✗

Biorąc pod uwagę, że ruch turystyczny w województwie dolnośląskim nie jest rozłożony równomiernie, warto byłoby zwrócić szczególną uwagę na działania promujące mniej znane (i dotychczas np. nie odwiedzane) tereny/miejsca/lokalne destynacje w regionie.

Jak wynika z odpowiedzi jst i lokalnych organizacji turystycznych, połowa z nich posiada listę aktywów turystycznych, ale zarządzanie ruchem turystycznym na poziomie lokalnym nie jest działaniem priorytetowym. Monitoring ruchu turystycznego oraz działania mające na celu rozproszenie ruchu turystycznego prowadzone są tylko w pojedynczych gminach.

Zaangażowanie turystów

Zaangażowanie turystów w kwestie rozwoju zrównoważonego jest kluczowe dla osiągnięcia długoterminowych celów w turystyce. Głównym narzędziem w tym procesie jest monitoring zadowolenia turystów, szczególnie w odniesieniu do aspektów środowiskowych i kulturowych. Dzięki regularnym badaniom można ocenić, jak turyści postrzegają wysiłki na rzecz zrównoważonego rozwoju i jakie obszary wymagają poprawy. Aktualnie w województwie dolnośląskim nie prowadzi się analizy zadowolenia turystów.

Drugim kluczowym narzędziem jest skuteczna komunikacja. Obejmuje ona promowanie kodeksów postępowania na terenach wrażliwych przyrodniczo i kulturowo oraz propagowanie odpowiedzialnego podróżowania. Należy edukować turystów o ekologicznym zachowaniu, takim jak promocja niskoemisyjnego transportu, wspieranie lokalnych społeczności i kultury oraz zachęcanie do wyboru zrównoważonych przedsiębiorstw. Wszystkie te elementy powinny być integralną częścią strategii komunikacyjnej, aby zwiększyć świadomość i zaangażowanie turystów w praktyki proekologiczne i prospołeczne. Jak widzimy z tabeli poniżej, w województwie dolnośląskim, komunikuje się wyłącznie kodeksy postępowania oraz

zrównoważone przedsiębiorstwa turystyczne. Warto by również rozpocząć budowanie świadomości na pozostałe tematy.

Oddzielnym, lecz równie ważnym aspektem jest zdrowie i bezpieczeństwo turystów. Poza wdrożeniem programów dbających o te kwestie, niezbędna jest również skuteczna komunikacja dotycząca bezpiecznego zachowania podczas podróży. Informowanie turystów o zasadach bezpiecznego podróżowania jest kluczowe, aby zapewnić im komfort i bezpieczeństwo, co z kolei pozytywnie wpływa na ich ogólne doświadczenie turystyczne. Jak wynika z odpowiedzi respondentów, w województwie dolnośląskim, temat bezpieczeństwa nie jest podejmowany w kontekście turystyki.

ZAANGAŻOWANIE TURYSTÓW

Monitoring zadowolenia turystów, w tym aspektów środowiskowych i kulturowych	×
Program dot. zdrowia i bezpieczeństwa turystów	×
Promocja zrównoważonych przedsiębiorstw turystycznych	✓
Kampanie promujące ekologiczny sposób podróżowania	×
Kampanie zachęcające do wspierania społeczności lokalnych	×
Kodeksy postępowania na terenach wrażliwych przyrodniczo	✓
Kodeksy postępowania na terenach/ obiektach wrażliwych kulturowo	✓

Zaangażowanie branży turystycznej

Zaangażowanie branży turystycznej w aspekty rozwoju zrównoważonego jest kluczowe dla długoterminowego sukcesu zarówno samych przedsiębiorstw, jak i destynacji turystycznych.

Nieosiągalne jest osiągnięcie celów rozwoju zrównoważonego, ani celów założonych w strategii rozwoju województwa bez zaangażowania biznesu, w tym branży turystycznej, zwłaszcza tam, gdzie turystyka wykorzystuje zasoby naturalne i może mieć negatywny wpływ na środowisko i społeczności lokalne.

Województwo powinno prowadzić kampanie uświadamiające, organizować szkolenia oraz oferować programy wsparcia i systemy zachęt dla przedsiębiorstw turystycznych, aby promować i wdrażać praktyki zrównoważonego rozwoju. Takie działania mogą obejmować edukację na temat oszczędzania energii i wody, zarządzania odpadami, promowania niskoemisyjnych środków transportu oraz czy budowania świadomości na temat dostępności

i inkluzji. Programy uświadamiające i szkolenia są też niezbędne aby przygotować branżę turystycznej na przyszłe regulacje prawne i standardy, takie jak unijna dyrektywa CSRD czy Green Claims.

Jak widać w tabeli poniżej, w województwie były prowadzone pewne programy informacyjne dotyczące przede wszystkim aspektów społecznych i kulturowych, jednak wciąż pozostaje wiele tematów, które wymagają uwagi.

ZAANGAŻOWANIE BRANŻY TURYSTYCZNEJ

Promocja standardów (kryteriów) turystyki zrównoważonej	×
Promocja programów certyfikacji dla turystyki zrównoważonej	×
Zarządzanie odpadami	×
Energoefektywność	×
Zarządzanie zasobami wodnymi	×
Zmiany klimatyczne i ślad węglowy	×
Dobrostan zwierząt i ich wykorzystania w turystyce	×
Tworzenie dobrych warunków pracy	✓
Integracja elementów kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego	✓
Możliwości współpracy branży turystycznej z organizacjami pozarządowymi	✓
Nowe regulacje krajowe i unijne w zakresie rozwoju zrównoważonego	×

Produkty turystyczne

Produkty turystyczne odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu wizerunku destynacji, ponieważ to właśnie one są tym, co destynacja chce zaprezentować odwiedzającym. Nawet jeśli niektóre zrównoważone rozwiązania nie są wdrożone na poziomie całej destynacji, istotne jest, aby były uwzględnione przy tworzeniu produktów turystycznych. Integracja zrównoważonych praktyk w produktach turystycznych nie tylko wzmacnia atrakcyjność destynacji dla coraz bardziej świadomych ekologicznie turystów, ale także przyczynia się do długoterminowej ochrony zasobów naturalnych i kulturowych.

Przy tworzeniu regionalnych i lokalnych produktów turystycznych, organizacje lokalne i regionalne najczęściej biorą pod uwagę ochronę i promocję kultury, a na drugim miejscu zaangażowanie lokalnych przedsiębiorców i promocję produktów lokalnych. Pozostałe aspekty były uwzględniane zdecydowanie rzadziej. Mniej więcej jedna czwarta respondentów przy tworzeniu produktów turystycznych nie bierze pod uwagę żadnych z aspektów związanych z rozwojem zrównoważonym.

Aspekty uwzględniane przez organizacje turystyczne przy tworzeniu produktów turystycznych

Ochrona i promocja kultury i tradycji

Zaangażowanie lokalnych przedsiębiorców i promocja produktów lokalnych

Wpływ na jakość życia mieszkańców

Zmniejszenie sezonowości

Wpływ na przyrodę i środowisko naturalne

Dostępność (m.in. dla osób z niepełnosprawnością)

Przestrzenne rozproszenie ruchu turystycznego

Poziom emisji CO2

Żaden z wyżej wymienionych aspektów nie jest brany pod uwagę

Odpowiedzialna promocja

Odpowiedzialne podejście do promocji i marketingu jest kluczowe dla zrównoważonego rozwoju destynacji turystycznych. Wszelkie promowane atrakcje powinny być przedstawiane rzetelnie, zgodnie z rzeczywistością, aby unikać rozczarowań wśród turystów i budować ich zaufanie. Konieczne są rzeczywiste działania, aby zapewnić, że oferowane walory przyrodnicze, kulturowe i infrastruktura są zgodne z tym, co obiecywane w materiałach promocyjnych. W praktyce oznacza to ochronę przyrody i zabytków, wsparcie dla lokalnych społeczności oraz utrzymanie infrastruktury na odpowiednim poziomie.

Przykładowo, jeśli reklamowane są nieskazitelne rezerваты i czyste jeziora, destynacja powinna zainwestować w zarządzanie odpadami, ochronę ekosystemów i ograniczanie śladu węglowego. Jeśli promowane są unikalne tradycje kulturowe, istotne jest autentyczne ich odzwierciedlenie, poprzez współpracę z lokalnymi twórcami i rzemieślnikami oraz programy ochrony dziedzictwa.

Zarówno walory kulturowe, jak i przyrodnicze oraz dostępność dla osób o specjalnych potrzebach są wykorzystywane w promocji województwa dolnośląskiego. Niestety, nie zawsze idzie za tymi deklaracjami odpowiednie działanie. W szczególności brak zgodności między

promowaną ekologią a faktycznymi działaniami może naruszać zasady unijnej dyrektywy Green Claims, wymagającej, aby wszelkie ekologiczne komunikaty były potwierdzone certyfikacją.

Aktualnie na Dolnym Śląsku jedynie kilka obiektów noclegowych (wszystkie zlokalizowane we Wrocławiu) posiada certyfikat zrównoważonego rozwoju, co uwidacznia brak konsekwencji w działaniach podejmowanych przez inne podmioty regionu. Brak odpowiednich działań na rzecz ochrony przyrody i zarządzania środowiskiem, w tym zaangażowania branży turystycznej, może nie tylko osłabiać wiarygodność promocji regionu, ale także uniemożliwiać prawne wykorzystanie tych walorów w promocji.

3. ZRÓWNOWAŻONE ZARZĄDZANIE W FIRMACH TURYSTYCZNYCH

3.1. Zarządzanie środowiskowe

ENERGIA

W zarządzaniu energią w firmach, najczęstsze praktyki koncentrują się na działaniach, które mają na celu poprawę efektywności energetycznej. Zdecydowana większość firm regularnie sprawdza stan techniczny sprzętów, aby zapobiec awariom, co jest kluczowym elementem utrzymania efektywności energetycznej. Równie popularne jest stosowanie lamp energooszczędnych, w tym lamp LED, które są bardziej wydajne i trwałe.

Ponad połowa respondentów wykorzystuje również czujniki ruchu, szczególnie w korytarzach, łazienkach publicznych i na zewnątrz budynków, aby automatycznie sterować oświetleniem i ograniczać zużycie energii wtedy, gdy nie jest ona potrzebna. Powszechny jest także zakup energooszczędnych urządzeń, które charakteryzują się wysoką klasą energetyczną (A-klasa / Energy Star), co przyczynia się do dalszej redukcji zużycia energii. Część firm zainstalowało także włączniki prądu na kartę (które są popularne w hotelach i pomieszczeniach dla pracowników, co może przynieść dodatkowe oszczędności poprzez wyłączanie urządzeń, gdy nie są one używane).

Nieco ponad połowa respondentów monitoruje i analizuje poziom zużycia energii przynajmniej raz w miesiącu. Część przedsiębiorstw poszło o krok dalej i określiło ilościowe cele dotyczące zmniejszenia zużycia energii.

Mniej więcej jedna trzecia firm biorących udział w badaniu dba o efektywne wykorzystanie energii poprzez ocieplanie budynków oraz wykorzystanie pomp ciepła.

Zaledwie kilka firm wykorzystuje energię z odnawialnych źródeł (np. fotowoltaika) oraz korzysta z pomp ciepła.

Wśród respondentów wszyscy wdrażali przynajmniej kilka rozwiązań z zakresu zarządzania energetycznego. O ile w większości mowa jest rozwiązaniach podstawowych, a nowe technologie wdrożone zostały jedynie przez część badanych, to i tak można powiedzieć o dość dużej świadomości i zaangażowaniu firm turystycznych z województwa dolnośląskiego w efektywne zarządzanie energią.

Najczęstsze praktyki z zakresu zarządzania energią:

1. Sprawdzanie stanu technicznego sprzętów
2. Wykorzystanie energooszczędnego oświetlenia
3. Wykorzystanie czujników ruchu

TRANSPORT

W obszarze transportu sytuacja nie wygląda optymistycznie. Zdecydowana mniejszość firm podejmuje jakiekolwiek działania na rzecz ekologizacji transportu i mające na celu zmniejszenie emisji CO₂ związanej z transportem. To bardzo niepokojący i zaskakujący wynik, zwłaszcza, że wiele z tych działań nie musi być trudnych ani kosztownych. Przykłady prostych inicjatyw obejmują popularyzowanie ekologicznego i ekonomicznego stylu prowadzenia samochodu, dostosowywanie rozmiaru pojazdu do rozmiaru grupy, czy też zachęcanie pracowników i gości do korzystania z komunikacji publicznej, rowerów, innych ekologicznych środków transportu czy pociągów.

Zaledwie kilka firm zadeklarowało, że korzysta z samochodów elektrycznych lub hybrydowych. Jest to niewykorzystana możliwość, biorąc pod uwagę rosnącą dostępność takich pojazdów. W dobie kryzysu klimatycznego i rosnących cen paliw, firmy powinny intensyfikować swoje wysiłki na rzecz zrównoważonego transportu, co przyniesie korzyści nie tylko środowisku, ale także ich własnym budżetom.

KLIMAT (ŚLAD WĘGLOWY)

Podobnie jak w obszarze transportu, zdecydowana większość firm biorących w badaniu nie analizuje swojego wpływu na klimat. Zaledwie kilka spośród firm biorących udział w badaniu mierzą swój ślad węglowy, a jeszcze mniej posiada plan redukcji emisji. Pojedyncze firmy mierzą ślad węglowy podróży służbowych oraz że kompensują swoje emisje CO₂. To alarmujący wynik, który wskazuje na pilną potrzebę edukacji i większego zaangażowania w działania proekologiczne. Firmy powinny zrozumieć, że monitorowanie emisji CO₂ to pierwszy krok do ich redukcji i że istnieją liczne, łatwe do wdrożenia strategie, które mogą znacząco zmniejszyć ich wpływ na środowisko. Dodatkowo, mierzenie śladu węglowego będzie coraz częściej wymagane w ramach raportów niefinansowych, więc firmy powinny zacząć się edukować w tym zakresie. Świadomość ekologiczna i odpowiedzialność za zmniejszanie śladu węglowego są kluczowe w walce ze zmianami klimatycznymi.

Zaledwie kilka z firm biorących udział w badaniu zadeklarowało, że posiada plan adaptacji do zmian klimatu. W obliczu radykalizacji warunków pogodowych i pozostałych, odczuwalnych w Polsce zmian klimatycznych, brak planów adaptacyjnych może prowadzić do poważnych konsekwencji, w tym do znaczących strat finansowych.

WODA

W zarządzaniu wodą praktyki wdrożone przez firmy są zróżnicowane, ale mniej popularne niż działania związane z zarządzaniem odpadami czy energią. Większość firm regularnie sprawdza stan techniczny sprzętów, aby zapewnić ich sprawne działanie i szczelność.

Wśród popularnych praktyk pozwalających na zmniejszenie zużycia wody znalazło się wykorzystanie urządzeń obniżających zużycie wody, takie jak toalety z podwójną spłuczką czy aeratory strumieniowe. Wśród obiektów noclegowych powszechne jest także posiadanie polityki ograniczającej niepotrzebne pranie ręczników i pościeli.

Respondenci dość często też deklarowali monitoring i analizę poziomu zużycia wody przynajmniej raz w miesiącu. Część firm stawia sobie również cele ilościowe w zakresie zmniejszenia zużycia wody.

Pozostałe praktyki są wdrażane przez niewielką część respondentów. Kilka firm podejmuje działania w zakresie redukcji zużycia wody w pralni, w strefie basenowej / SPA oraz na terenach zielonych. Zaledwie dwie firmy odzyskują i ponownie wykorzystują wodę szarą.

Znacząca część respondentów nie wdrożyła żadnych z wyżej wymienionych praktyk, co jest dość niepokojące.

Monitoring zużycia wody, regularne sprawdzanie sprzętów oraz wykorzystanie wodooszczędnych rozwiązań to bardzo podstawowe praktyki, które powinny być wdrożone przez wszystkie przedsiębiorstwa. Warto byłoby zwiększać świadomość firm z branży turystycznej na temat efektywnego zarządzania zasobami wodnymi oraz stresu wodnego, który coraz dotkliwiej jest odczuwalny w Polsce.

Najczęstsze praktyki z zakresu zarządzania wodą:

1. Sprawdzanie stanu technicznego sprzętów
2. Wykorzystanie urządzeń wodooszczędnych
2. Monitoring poziomu zużycia wody

ODPADY

Wśród respondentów najczęstsze praktyki z zakresu zarządzania odpadami są bardzo podstawowe, wymagane przez prawo. Zdecydowana większość firm podejmuje działania takie jak segregacja odpadów na minimum trzy kategorie oraz bezpiecznie utylizuje wszystkie odpady niebezpieczne, takich jak baterie, lampy czy odpady

elektroniczne. Te praktyki są fundamentem efektywnego zarządzania odpadami i świadczą o podstawowym zaangażowaniu firm w kwestie ekologiczne.

Część firm idzie o krok dalej, podejmując działania na rzecz redukcji odpadów. Wśród praktyk najczęściej wymienianych przez respondentów było ograniczenie wydruku materiałów marketingowych, celem zmniejszenia ilości zużycia papieru. Z drugiej strony, zaledwie niewielka grupa firm wdrożyła system elektronicznego obiegu dokumentów.

Inną, często wymienianą praktyką było zmniejszenie ilości jednorazowych przedmiotów i opakowań, ze szczególnym uwzględnieniem tych, wykonanych z jednorazowych tworzyw sztucznych. Mniej więcej połowa respondentów w ogóle nie oferuje gościom bezpłatnie żadnych przedmiotów z tworzyw sztucznych. Wśród wciąż oferowanych opakowań jednorazowych znajdują się jednorazowe kubeczki i torebki na herbatę. Zaledwie pojedyncze firmy oferują plastikowe butelki z wodą czy miniaturowe kosmetyki.

Mówiąc o zmniejszeniu odpadów należy zaznaczyć, że część respondentów zadeklarowała także, że podejmują działania w celu zmniejszenia ilości odpadów żywnościowych, co jest ważnym krokiem w walce z marnotrawstwem żywności.

Monitorowanie ilości poszczególnych kategorii odpadów oraz określanie ilościowych celów w zakresie ich zmniejszenia są praktykami wdrażanymi przez zaledwie część przedsiębiorstw. Brak takich działań może utrudniać precyzyjne zarządzanie odpadami i ocenę postępów w tym zakresie.

Zadziwiająco mało firm przekazuje odpady, takie jak zużyte przedmioty czy niewykorzystana żywność, bardziej potrzebującym. Tego typu inicjatywy mogą mieć duże znaczenie zarówno z punktu widzenia społecznego, jak i ekologicznego, wspierając lokalne społeczności i zmniejszając ilość odpadów trafiających na wysypiska.

Kilka firm nie stosuje żadnych z wyżej wymienionych praktyk, co jest dość zastanawiające, biorąc pod uwagę, że część z nich jest wymagana przez polskie prawo.

Najczęstsze praktyki z zakresu zarządzania odpadami:

1. Segregacja odpadów
2. Bezpieczna utylizacja odpadów niebezpiecznych
3. Zmniejszenie zużycia papieru, w szczególności materiałów marketingowych

3.2. Aspekty społeczne, gospodarcze i kulturowe

WARUNKI ZATRUDNIENIA

Prawie wszystkie firmy biorące udział w badaniu zadeklarowały, że legalnie zatrudniają pracowników, oraz że prowadzą działalność zgodnie z kodeksem pracy, w tym oferują godziwą płacę wystarczającą na utrzymanie oraz nie zatrudniają osób poniżej 16 roku życia. To pokazuje, że firmy w dużej mierze dbają o tworzenie podstawowych, odpowiednich warunków zatrudnienia, zgodnie z polskim prawodawstwem.

Prawie wszyscy biorący udział w badaniu deklaruje również brak dyskryminacji bez względu na ich płeć, kolor skóry, religię, itp., co także przekłada się na jednakowy poziom płac dla kobiet i mężczyzn na podobnych stanowiskach.

Pozytywnym aspektem jest fakt, że część firm zatrudnia osoby z niepełnosprawnością, co świadczy o ich zaangażowaniu w tworzenie bardziej inkluzyjnego i zróżnicowanego miejsca pracy.

Zaskakujący natomiast jest fakt, że tylko pojedyncze firmy posiadają system oceny satysfakcji pracowników. Regularne monitorowanie zadowolenia pracowników jest kluczowe dla poprawy warunków pracy, zwiększenia motywacji oraz redukcji rotacji kadr. Brak takich systemów może prowadzić do niezadowolenia pracowników, co negatywnie wpływa na efektywność i atmosferę w miejscu pracy.

Najczęstsze praktyki z zakresu tworzenia godnych miejsc pracy:

1. Formalne zatrudnienie
2. Godna płaca wystarczająca na utrzymanie
3. Brak dyskryminacji, w tym w poziomie zarobków kobiet i mężczyzn

ZATRUDNIENIE LOKALNE

Firmy turystyczne z województwa dolnośląskiego zatrudniają lokalnie. Tylko w jednej firmie biorącej udział w badaniu odsetek miejscowych pracowników wynosi poniżej 75%. Absolutna większość zadeklarowała, że ponad 90% ich pracowników pochodzi z województwa dolnośląskiego. Zatrudnianie lokalne jest kluczowe dla rozwoju regionu, ponieważ wspiera lokalną gospodarkę, redukuje bezrobocie oraz przyczynia się do wzrostu dochodów mieszkańców.

Ponadto, lokalni pracownicy mają lepsze zrozumienie specyfiki regionu, co może prowadzić do bardziej efektywnej i zrównoważonej realizacji projektów oraz wzmocnienia więzi społecznych.

Warto też dodać, że turyści coraz częściej zwracają uwagę na to czy firma zatrudnia i kupuje lokalnie, ponieważ chcą, aby ich pieniądze zostawały w miejscowości, którą odwiedzają. Tak wysoki stopień zatrudnienia lokalnych mieszkańców przez firmy z województwa jest więc dodatkowym atutem, który może być wykorzystywany w promocji.

ZAANGAŻOWANIE PRACOWNIKÓW W ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY

Rozwój zrównoważony obejmuje bardzo szeroki zakres tematyczny, od zdrowia i bezpieczeństwa, przez wspieranie lokalnych społeczności, po efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych. Bardzo ważne jest, aby angażować w te tematy pracowników, ponieważ tylko w ten sposób przedsiębiorstwo będzie mogło osiągać swoje cele w obszarze rozwoju zrównoważonego.

Prawie wszystkie firmy zadeklarowały, że informują pracowników o zasadach bezpieczeństwa pracy - to fundamentalny temat, który zapewnia pracownikom wiedzę i umiejętności niezbędne do bezpiecznego wykonywania swoich obowiązków.

Wśród pozostałych tematów najczęściej firmy z województwa dolnośląskiego rozmawiają o projektach społecznych i wspieraniu lokalnej społeczności i kultury, a także informują pracowników o zasadach przeciwdziałania dyskryminacji, wykorzystywania i nękania. To pokazuje zaangażowanie w obszarze odpowiedzialności społecznej biznesu.

Zdecydowanie mniej firm angażuje pracowników w efektywne wykorzystanie zasobami naturalnymi. Najczęściej firmy zachęcają pracowników do zmniejszenia zużycia energii. Część firm podejmuje temat zmniejszenia zużycia wody oraz efektywnego zarządzania odpadami. Tylko pojedyncze firmy natomiast zachęcają pracowników do korzystania z ekologicznych środków transportu.

Niewielka grupa firm informuje swoich pracowników o własnych działaniach z zakresu rozwoju zrównoważonego. Jest to niewykorzystana możliwość, ponieważ świadomość i zaangażowanie pracowników w działania proekologiczne firmy mogą znacząco zwiększyć efektywność tych działań. Ponadto, transparentna komunikacja na ten temat może zwiększyć morale i dumę z przynależności do firmy, która troszczy się o środowisko i społeczeństwo.

Pozytywnym jest fakt, że tylko pojedyncze firmy nie podejmują żadnych prób angażowania pracowników w kwestie rozwoju zrównoważonego.

O czym najczęściej firmy informują pracowników:

1. O zasadach bezpieczeństwa pracy
2. O projektach społecznych i wspieraniu lokalnej społeczności i kultury
3. O zasadach przeciwdziałania dyskryminacji, wykorzystywania i nękania

DZIAŁANIA NA RZECZ SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH

Prawie wszyscy respondenci w tym lub innym stopniu angażują się w działania prospołeczne, praktykując tym samym zasady odpowiedzialności społecznej biznesu.

Zdecydowana większość firm zadeklarowała, że ich produkt i/lub usługi są dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnością. O ile nie jest to „działanie na rzecz społeczności lokalnych” per se, pokazuje to jednak pewną wrażliwość na potrzeby różnych grup społeczeństwa.

Większość firm współpracuje ze szkołami i uniwersytetami, prowadząc spotkania edukacyjne oraz oferując praktyki, co wspiera rozwój młodych ludzi i ich integrację z rynkiem pracy. Wiele firm wspiera także finansowo lub materialnie różne organizacje pozarządowe i akcje charytatywne, a także realizuje projekty związane z ochroną przyrody (np. zbiórki śmieci).

Pracownicy mniej więcej połowy firm angażują się też jako wolontariusze.

Firmy działają na rzecz społeczności lokalnych również w inny sposób, ale są to pojedyncze przypadki. Na przykład poprzez wspieranie rozwoju lokalnej infrastruktury lub wsparcie projektów na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego. Szkoda, że firm podejmujących tego typu działania jest tak mało, ponieważ mogłoby się to bezpośrednio przyczynić do poprawy jakości życia społeczności lokalnych.

Najczęściej praktykowane działania na rzecz społeczności lokalnych i inkluzji:

1. Dostępność obiektu / usług dla osób ze szczególnymi potrzebami
2. Współpraca ze szkołami / uniwersytetami
3. Wsparcie organizacji pozarządowych finansowo lub materialnie

KULTURA

Działania na rzecz promocji kultury i tradycji są bardzo popularne wśród respondentów; wszystkie firmy biorące udział w badaniu podejmują działania w tym zakresie. Firmy

najczęściej informują klientów o walorach kulturowych regionu, co pokazuje ich zaangażowanie w edukowanie i podnoszenie świadomości kulturowej.

Większość firm również aktywnie wspiera i promuje lokalnych artystów i rzemieślników, co pomaga w zachowaniu dziedzictwa kulturowego i rozwoju lokalnej twórczości. Wiele firm umożliwia także klientom zakup pamiątek, które powstały na terenie regionu, co wspiera lokalną gospodarkę i pozwala turystom zabrać ze sobą autentyczny kawałek kultury. Poza tym, firmy organizują lub promują wycieczki i aktywności, które pozwalają lepiej zapoznać się z regionem.

Niewielka grupa firm natomiast wykorzystuje elementy kultury lokalnej w wystroju wnętrz oraz ubiorze pracowników. Jest to w pewnym sensie niewykorzystana możliwość, ponieważ wprowadzenie takich elementów dodałoby unikalności ofercie firmy i przyciągnęłoby uwagę klientów, którzy poszukują autentycznych doświadczeń.

Najczęstsze praktyki z zakresu promocji kultury i tradycji:

1. Informowanie klientów na temat walorów kulturowych regionu
2. Wsparcie i promocja lokalnych artystów i rzemieślników
3. Promocja / sprzedaż regionalnych pamiątek

PROCEDURY ZAKUPOWE

Zrównoważone procedury zakupowe odgrywają kluczową rolę w odpowiedzialnym zarządzaniu firmą. Niemniej jednak, analiza praktyk respondentów wskazuje na znaczące różnice w podejściu do tego aspektu.

Mniej więcej połowa badanych firm nie posiada formalnej polityki zakupowej, co może ograniczać ich zdolność do systematycznego wdrażania zrównoważonych praktyk. Z drugiej strony, druga połowa posiada polityki zakupowe, które uwzględniają kryteria ekologiczne i społeczne przy wyborze towarów, usług i dostawców.

Respondenci deklarują, że w zakupach uwzględniają zarówno kryteria takie jak klasa energetyczna produktów, certyfikacja ekologiczna i opakowania nadające się do recyklingu, a także preferują produkty lokalne czy certyfikaty sprawiedliwego handlu. Tylko częściowo przekłada się to jednak na zakup produktów żywnościowych – mniej więcej jedna trzecia respondentów zaznaczyła, że udział polskich produktów żywnościowych przewyższa 75% całej oferty.

Tylko pojedyncze firmy zadeklarowały, że monitorują procent produktów posiadających certyfikaty zrównoważonego rozwoju oraz że posiadają Kodeks Postępowania Dostawcy. Sugeruje to niski poziom formalizacji zasad współpracy z dostawcami i zaangażowania dostawców w kwestie rozwoju zrównoważonego.

Najczęstsze praktyki z zakresu zrównoważonych zakupów:

1. Wybór polskich produktów żywnościowych
2. Uwzględnienie podczas zakupów kryteriów społecznych
3. Uwzględnienie podczas zakupów kryteriów ekologicznych

3.3. Zarządzanie rozwojem zrównoważonym

OSOBY ODPOWIEDZIALNE

Aby skutecznie wdrażać zasady zrównoważonego rozwoju, niezbędne jest posiadanie w firmie osób odpowiedzialnych za poszczególne aspekty tego procesu. Mniej więcej połowa respondentów zadeklarowała, że posiadają w zespole osoby odpowiedzialne za kwestie HR i ochronę praw człowieka oraz za kwestie ochrony środowiska / zarządzania ekologicznego.

Zaledwie kilka firm natomiast posiada osobę odpowiedzialną za współpracę ze społecznością lokalną i działania prospołeczne.

O ile mniej więcej połowa respondentów zadeklarowała, że na stanowisku zarządczym znajduje się przynajmniej jedna osoba posiadająca kwalifikacje w zakresie zarządzania zrównoważonym rozwojem, to już tylko pojedyncze firmy posiadają dedykowanego koordynatora ds. rozwoju zrównoważonego.

Brak specjalistycznej wiedzy i wykwalifikowanego personelu stanowi poważne ograniczenie dla rozwijania działań w tym kierunku. Wprowadzenie stanowisk odpowiedzialnych za różne aspekty zrównoważonego rozwoju oraz szkolenie kadr w tym zakresie mogłoby znacząco zwiększyć efektywność i skuteczność proekologicznych i prospołecznych inicjatyw podejmowanych przez przedsiębiorstwa.

WYMAGANA DOKUMENTACJA

Dla zrównoważonego zarządzania przedsiębiorstwem niezbędne jest także posiadanie określonych dokumentów, które formalizują i kierunkują działania firmy w tych obszarach. Posiadanie takich dokumentów nie tylko świadczy o odpowiedzialnym podejściu do zarządzania, ale także umożliwia systematyczne wdrażanie i monitorowanie polityk oraz praktyk proekologicznych i społecznych. Wśród tych najbardziej podstawowych dokumentów można wymienić:

- Dokument regulujący zasady bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia
- Dokument regulujący kwestie zatrudnienia i zarządzania zasobami ludzkimi (np. polityka HR, strategia HR, kodeks poszanowania praw człowieka)
- Dokument regulujący działania firmy w zakresie ochrony środowiska/zarządzania ekologicznego (np. polityka ekologiczna, strategia, plan działania)
- Dokument regulujący współpracę ze społecznością lokalną, wsparcie lokalnych przedsiębiorców i/lub ochronę dziedzictwa kulturowego
- Polityka zrównoważonych spotkań/konferencji
- Instrukcje dotyczące humanitarnego traktowania zwierząt podczas wycieczek
- Raport niefinansowy

Niewiele ponad połowa respondentów zadeklarowała posiadanie dokumentu z zakresu bezpieczeństwa pracy. Część firm posiada również wewnętrzne polityki/ dokumenty dotyczące zatrudnienia i zarządzania zasobami ludzkimi.

Zaledwie pojedyncze firmy posiadają dokumenty regulujące ich działania w zakresie ochrony środowiska oraz regulujące współpracę ze społecznościami lokalnymi/ dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego.

Również tylko pojedyncze firmy publikują coroczne raporty niefinansowe, co jest bardzo zaskakujące biorąc pod uwagę nowe unijne wymogi i dyrektywę na temat sprawozdawczości niefinansowej, które już wkrótce dotkną również mniejsze przedsiębiorstwa.

Prawie połowa respondentów biorących udział w badaniu nie posiada żadnych z tych dokumentów, co wskazuje na potrzebę większego zaangażowania w formalizowanie i wdrażanie polityk zrównoważonego rozwoju.

WSPÓŁPRACA Z INTERESARIUSZAMI

Częścią zrównoważonego zaangażowania jest współpraca z różnymi grupami interesariuszy. W tym zakresie nie można respondentom nic zarzucić. Wszystkie firmy deklarują współpracę przynajmniej z kilkoma organizacjami.

Współpracują one z lokalnymi organizacjami turystycznymi oraz Dolnośląską Regionalną Organizacją Turystyczną, Punktami Informacji Turystycznej oraz jednostkami samorządu terytorialnego.

Ponadto, znacząca część respondentów deklaruje również współpracę z organizacjami pozarządowymi, instytucjami kultury, uniwersytetami/ placówkami oświatowymi oraz z reprezentacjami mieszkańców i społeczności lokalnych.

Taka szeroka sieć współpracy pomaga w efektywnym realizowaniu inicjatyw prospołecznych i proekologicznych, wspierając jednocześnie rozwój lokalnych społeczności i gospodarki.

Przedsiębiorstwa najczęściej współpracują z:

1. Lokalnymi/ Regionalnymi Organizacjami Turystycznymi
2. Jednostkami samorządu terytorialnego
3. Punktami Informacji Turystycznej

ZAANGAŻOWANIE KLIENTÓW W DZIAŁANIA ZRÓWNOWAŻONE

Klienci to jeszcze jedna, kluczowa, grupa interesariuszy. Zaangażowanie klientów w działania zrównoważone powinno być istotnym elementem strategii rozwoju zrównoważonego.

Większość respondentów zadeklarowała, że komunikuje pewne aspekty zrównoważonego rozwoju, ale jest to komunikacja dość wybiórcza. Najczęściej firmy informują klientów o tym, jak właściwie zachowywać się na terenach przyrodniczych. Zdecydowanie mniej respondentów komunikuje kodeksy postępowania na terenach wrażliwych kulturowo/historycznie.

Spora część firm informuje klientów o tym jak wspierać lokalne społeczności (np. gdzie znajdują się sklepy z lokalnym pamiątkami, lokalne restauracje, jak przekazać pieniądze na organizacje pozarządowe, itp.).

Mniej więcej jedna trzecia respondentów zadeklarowała, że informuje klientów o własnych działaniach na rzecz rozwoju zrównoważonego. Natomiast tylko pojedyncze firmy informują klientów o tym które z ich produktów/usług są ekologiczne i odpowiedzialne społecznie. Lepsza komunikacja w tym zakresie mogłaby zwiększyć zaufanie i lojalność klientów, a także inspirować ich do podejmowania podobnych działań na co dzień.

Niewielka część respondentów angażuje klientów w aspekty środowiskowe, np. zachęcając do oszczędzania energii, wody, segregacji odpadów oraz innych ekologicznych zachowań takich jak korzystanie z ekologicznych środków transportu. Jest to niewykorzystany potencjał, ponieważ postępowanie klientów w sposób bezpośredni przyczynia do realizacji przedsiębiorstw w zakresie zarządzania środowiskowego i potencjalnych oszczędności.

Istnieje też pewna grupa przedsiębiorstw, która propaguje określone kodeksy postępowania, np. mówi o tym jak szanować miejscową ludność i kulturę lub o tym jak zachowywać się na terenach przyrodniczych.

O czym firmy najczęściej informują klientów:

1. Jak właściwie zachowywać się na terenach przyrodniczych
2. Jak wspierać społeczności lokalne
3. O działaniach firmy w zakresie rozwoju zrównoważonego

CERTYFIKACJA ZRÓWNOWAŻONEJ TURYSTYKI I HOTELARSTWA

Certyfikacja rozwoju zrównoważonego w branży turystyki i hotelarstwa jest rekomendowanym sposobem potwierdzenia działań firmy w zakresie rozwoju zrównoważonego. Ma ona coraz większe znaczenie, szczególnie biorąc pod uwagę unijną dyrektywę Green Claims, która nakłada większy nacisk na transparentność i wiarygodność deklaracji proekologicznych firm.

W Europie, wśród popularnych certyfikatów w zakresie zarządzania zrównoważonego i ekologicznego w branży turystycznej i hotelarskiej można wymienić Green Globe, Green Key, Good Travel Seal, Travelife, EU Ecolabel, LEED/BREEAM, B Corp, a także standardy ISO 14001 oraz ISO 2600.

Wśród respondentów znalazła się jedna firma z certyfikatem Green Key oraz dwie z certyfikatem LEED/BREEAM. Według danych Booking.com, w województwie dolnośląskim jest 7 obiektów noclegowych z certyfikatami rozwoju zrównoważonego, i wszystkie z nich są zlokalizowane we Wrocławiu (stan na wrzesień 2024).

Brak certyfikacji jest istotnym minusem, ponieważ zmniejsza konkurencyjność firm na rynku, gdzie konsumenci i partnerzy biznesowi coraz częściej poszukują potwierdzeń autentyczności proekologicznych i prospołecznych działań.

Z odpowiedzi na inne pytania wynika, że respondenci nie mają świadomości na temat certyfikacji ani dyrektywy Green Claims, przez co, prawdopodobnie, ani nie przygotowują się do certyfikacji, ani generalnie nie są nią zainteresowane. Brak wiedzy na temat korzyści płynących z posiadania certyfikatów oraz unijnych wymogów powoduje, że firmy nie widzą potrzeby inwestowania w procesy certyfikacyjne.

To prowadzi do sytuacji, w której przedsiębiorstwa mogą być mniej konkurencyjne na rynku, ponieważ nie mogą udowodnić swojej wiarygodności w zakresie zrównoważonego rozwoju.

MOTYWACJA DO DZIAŁAŃ W ZAKRESIE ROZWOJU ZRÓWNOWAŻONEGO

Zapytaliśmy również firmy, co pomogłoby i zmotywowało ich do wdrażania praktyk z zakresu rozwoju zrównoważonego. Wśród najczęstszych odpowiedzi pojawiły się następujące rozwiązania:

1. Otrzymanie wytycznych z konkretnymi rekomendacjami co robić
2. Dostęp do dobrych praktyk, żeby wiedzieć jak to robią inni
3. Uczestnictwo w wizycie studyjnej, aby zobaczyć dobre praktyki "na żywo"
4. Szkolenia z zakresu turystyki zrównoważonej i tematów pokrewnych
5. Dofinansowanie działań w tym obszarze

4. DOBRE PRAKTYKI Z DOLNEGO ŚLĄSKA

W tej części przedstawiamy wybrane inicjatywy i produkty turystyczne z województwa dolnośląskiego, które doskonale wpisują się w zasady turystyki zrównoważonej. Opisane przykłady nie tylko promują odpowiedzialne korzystanie z zasobów naturalnych i kulturowych regionu, ale także wspierają długofalowy rozwój turystyki, przyczyniając się do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa. Te dobre praktyki stanowią inspirację i model dla innych podmiotów działających w branży turystycznej.

Programy finansowania dla turystyki zrównoważonej

Dofinansowanie projektów turystycznych i kulturalnych stanowi istotną praktykę wspierającą zrównoważony rozwój lokalny, angażując społeczności w tworzenie ofert turystycznych respektujących środowisko oraz lokalne dziedzictwo. Programy realizowane przez Wydział Turystyki oraz Wydział Kultury UMWD, takie jak #MOJEDOLNOŚLĄSKIE i „Dolnośląski Fundusz Odrzański”, pozwalają nie tylko na ochronę cennych zasobów przyrodniczych i kulturowych Dolnego Śląska, lecz także wskazują strategiczne kierunki rozwoju turystyki w regionie poprzez odpowiednią alokację środków. Dzięki wsparciu dla infrastruktury, jak pomosty, miejsca rekreacyjne czy wypożyczalnie sprzętu, zwiększa się dostępność atrakcji turystycznych, a rozwój różnych części regionu jest bardziej równomierny.

Inicjatywy te są również kluczowe dla lokalnych przedsiębiorców, którzy zyskują nowe możliwości biznesowe w zakresie obsługi ruchu turystycznego i wynajmu sprzętu, co przekłada się na wzrost gospodarczy na poziomie lokalnym. W ten sposób finansowanie wspiera zarówno rozwój lokalnych firm, jak i gospodarki całego województwa. Dodatkowo, projekty promujące turystykę wodną i ekologiczną sprzyjają aktywnemu, świadomemu wypoczynkowi, co wzmacnia relację odwiedzających z regionem. Dzięki takim działaniom turystyka Dolnego Śląska opiera się na modelu zrównoważonym, który równoważy potrzeby ekonomiczne, społeczne i środowiskowe, tworząc trwałe podstawy rozwoju regionu na przyszłość.

Kopalnia Złota w Nowym Stoku

Kopalnia Złota w Złotym Stoku jest świetnym przykładem turystyki zrównoważonej, oferując odwiedzającym unikalne doświadczenie oparte na autentycznym dziedzictwie górniczym regionu. Przekształcenie starej kopalni na atrakcję turystyczną, zamiast budowania nowej, pozwoliło zachować historyczną infrastrukturę i wprowadzić turystów w fascynujący świat podziemnych korytarzy i historii wydobywania złota.

Kopalnia oferuje liczne atrakcje edukacyjne i rekreacyjne, takie jak płukanie złota, wybijanie pamiątkowych monet, zwiedzanie Średniowiecznej Osady Górniczej z autentycznymi, drewnianymi urządzeniami technicznymi z epoki oraz wyjątkowy spływ łodzią po podziemnym tunelu. Dzięki temu turystyka w Złotym Stoku jest nie tylko rozrywką, ale także okazją do nauki o historii i technikach górniczych sprzed wieków.

Dzięki lokalnemu charakterowi, Kopalnia Złota jest także kluczowym pracodawcą w regionie, zatrudniając mieszkańców z okolicznych miejscowości. To ogranicza migrację młodych ludzi do większych miast i wspiera lokalną gospodarkę, tworząc stabilne miejsca pracy i aktywnie angażując społeczność w rozwój regionu. Rozbudowana baza noclegowa i gastronomiczna pozwala na dłuższy pobyt turystów, co wzmacnia ekonomiczne korzyści płynące z turystyki.

Trzebnickie Święto Sadów i Plonów

Trzebnickie Święto Sadów i Plonów to wyjątkowy przykład zrównoważonego podejścia do turystyki na Dolnym Śląsku, który autentycznie promuje niematerialne dziedzictwo kulturowe regionu. Jako wydarzenie organizowane od ponad 40 lat, stało się nie tylko atrakcją turystyczną, lecz także ważnym elementem integrującym społeczność i wzmacniającym tożsamość regionalną. Święto pozwala zaprezentować lokalnych producentów i ich wyroby. To nie tylko kultywowanie tradycji, ale także wsparcie lokalnych gospodarstw i rolników, dla których jest to szansa na promocję i sprzedaż swoich produktów.

Święto wspiera również lokalną gospodarkę poprzez działania charytatywne i integracyjne, które pokazują solidarność mieszkańców i budują wspólnotę. Program artystyczny, prezentacje zespołów lokalnych oraz występy znanych artystów przyciągają szeroką publiczność, co przekłada się na korzyści ekonomiczne dla regionu. Dodatkowo, wspólne celebrowanie dożynek oraz konkursy na najlepsze wieńce dożynkowe promują rolnictwo i doceniają pracę lokalnych sadowników i rolników, którzy zachowują dziedzictwo upraw i rzemiosła. Trzebnickie Święto Sadów i Plonów jest więc przykładem turystyki zrównoważonej, która buduje więzi społeczne, wspiera lokalnych producentów i propaguje ekologiczne produkty oraz tradycje regionu.

Promocja produktów regionalnych

Promocja produktów regionalnych prowadzona przez Dolnośląskie Produkty Regionalne sp. z o.o. (spółka samorządu województwa dolnośląskiego), wspiera rozwój turystyki, zwłaszcza kulinarnej, oraz wzmacnia lokalną tożsamość kulturową. Mimo, że działania te nie są bezpośrednio skierowane do turystów, wpływają na ich zainteresowanie regionem, budując wizerunek Dolnego Śląska jako miejsca o bogatym dziedzictwie kulinarnym i wysokiej jakości produktach. Poprzez intensywną promocję na targach, wydarzeniach lokalnych oraz sprzedaż online, turyści mają możliwość bezpośredniego dostępu do unikatowych wyrobów regionalnych, co wzbogaca ich doświadczenie podróżnicze i podkreśla autentyczność regionu.

Dzięki wsparciu spółki, dolnośląscy producenci mogą kontynuować wieloletnie tradycje, tworząc produkty, które reprezentują lokalną historię i kulturę. Takie działania pomagają rozwijać rynek dla tych unikatowych wyrobów oraz wzmacniają sieci gospodarcze wokół lokalnej produkcji. Rozwój turystyki kulinarnej przyczynia się do ożywienia dolnośląskiej gospodarki, stymulując popyt na tradycyjne produkty i wspierając regionalne rolnictwo. To z kolei sprawia, że region staje się bardziej atrakcyjny dla osób szukających doznań kulinarnych, które są unikalne i powiązane z lokalną kulturą.

Promocja produktów regionalnych to również ochrona niematerialnego dziedzictwa – pozwala na odnowienie przepisów i smaków, które stopniowo zanikały w codziennych jadłospisach. Dzięki wsparciu producentów w ramach spółki Dolnośląskie Produkty Regionalne, tradycyjne przepisy zyskują nowe życie, a turyści i mieszkańcy mogą poznawać potrawy i smaki oparte na dawnej kulturze Dolnego Śląska. Tego rodzaju działania nie tylko wzbogacają ofertę turystyczną, lecz także pomagają zachować regionalne tradycje kulinarne, wspierając zrównoważony rozwój, który opiera się na autentycznym, niematerialnym dziedzictwie kulturowym.

Europejski Szlak Zamków i Pałaców

Europejski Szlak Zamków i Pałaców, opracowany przez Dolnośląską Organizację Turystyczną to znakomity przykład zrównoważonej turystyki opartej na dziedzictwie kulturowym. Szlak obejmuje 21 wyjątkowych zamków i pałaców Dolnego Śląska, takich jak Zamek Czocho, Zamek Grodno, Pałac w Kamieńcu Ząbkowickim czy Zamek Książ, i zaprasza turystów do odkrywania ich unikalnej historii oraz architektury. Inicjatywa promuje nie tylko zwiedzanie, ale także możliwość noclegu i korzystania z lokalnych atrakcji kulinarnych, co wzbogaca doświadczenie turystyczne i przyczynia się do wsparcia lokalnej gospodarki.

Szlak ten jest jedną z kilku tras tematycznych w regionie, które umożliwiają turystom stopniowe odkrywanie atrakcji i świadome planowanie podróży. Dzięki rozproszeniu obiektów na trasie liczącej ponad 500 kilometrów, ruch turystyczny jest równomiernie rozłożony, co minimalizuje presję na pojedyncze lokalizacje i zmniejsza ryzyko nadmiernej eksploatacji popularnych miejsc. Dodatkowym atutem jest transgraniczny charakter szlaku, który obejmuje także 25 obiektów po stronie czeskiej, promując współpracę międzynarodową i podkreślając wspólne dziedzictwo regionu.

Europejski Szlak Zamków i Pałaców jest jednym z kilku szlaków tematycznych opracowanych przez DOT. Tworzenie szlaków tematycznych to dobra praktyka w turystyce zrównoważonej, ponieważ pozwala na efektywną promocję dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Dzięki nim regiony mogą w spójny sposób organizować i prezentować swoje unikalne walory, jednocześnie wspierając lokalne społeczności i gospodarki. Takie inicjatywy nie tylko zwiększają atrakcyjność turystyczną, ale także pomagają budować trwałe więzi pomiędzy turystami a odwiedzanymi miejscami, przyczyniając się do odpowiedzialnego i świadomego rozwoju turystyki.

.

5. PODSUMOWANIE

5.1. Ocena ogólna

Województwo dolnośląskie posiada duży potencjał do rozwoju turystyki zrównoważonej, choć analiza dotychczasowych działań pokazuje zarówno mocne strony, jak i obszary wymagające poprawy. Analiza dostępnych danych i dokumentów strategicznych wykazała, że województwo dolnośląskie jest bardziej zaawansowane we wdrażaniu standardów turystyki zrównoważonej, niż sugerowałyby to same odpowiedzi respondentów. Oceniając działania na podstawie różnorodnych źródeł, można dostrzec, że wiele istotnych kroków zostało już podjętych w kierunku odpowiedzialnego zarządzania turystyką, choć nie zawsze są one dostrzegane lub komunikowane wprost. Istnieje więc przypuszczenie, że jeszcze pełniejsze zrozumienie oraz dalsze doskonalenie strategii mogłyby dostarczyć więcej ważnych informacji z zakresu wdrażania standardów turystyki zrównoważonej.

W obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego województwo dolnośląskie wykazuje się mocnym zaangażowaniem, co wzmacnia jego turystyczny wizerunek i przyciąga odwiedzających. Pozostałe aspekty rozwoju zrównoważonego nie są równie dobrze rozwinięte – istnieją liczne działania w zakresie ochrony środowiska czy kwestii społecznych, jednak często brakuje ich wyraźnego związku z turystyką. Być może większa spójność między różnymi sferami i lepsze zintegrowanie ich z turystyką pozwoliłyby osiągnąć bardziej zrównoważony rozwój na poziomie regionu.

W kontekście ochrony środowiska województwo dolnośląskie mierzy się z wyzwaniami, takimi jak zanieczyszczenie powietrza, degradacja środowiska przyrodniczego, nadmierne zużycie zasobów oraz generowanie odpadów. Chociaż część z tych problemów wynika z turystyki, brakuje wytycznych i konkretnych działań dla branży turystycznej, które określałyby, jak skutecznie ograniczyć negatywny wpływ na środowisko i w jaki sposób naprawiać szkody. Opracowanie regionalnego planu działań, który definiowałby wytyczne dla branży turystycznej, mogłoby nie tylko poprawić zarządzanie zasobami, ale także wesprzeć ochronę środowiska.

Zmiany klimatyczne stanowią szczególne wyzwanie dla Dolnego Śląska, zwłaszcza że region ten doświadcza problemów związanych z powodzią. Przyjęcie roli lidera w zakresie działań na rzecz klimatu mogłoby być krokiem naprzód, zwłaszcza gdyby Dolny Śląsk opracował plan adaptacji do zmian klimatycznych oraz rekomendacje dla branży turystycznej. Podejście to pozwoliłoby na efektywne przygotowanie infrastruktury turystycznej do wyzwań klimatycznych i mogłoby stać się wzorem dla innych regionów.

W sferze społecznej jednym z wyzwań jest starzenie się społeczeństwa, co wymaga poprawy dostępności usług turystycznych. Obecnie dostępność usług turystycznych w różnych częściach województwa jest oceniana bardzo różnorodnie, co może skutkować utratą klientów, szczególnie z grup o szczególnych potrzebach. Tworzenie standardów dostępności na poziomie regionalnym pomogłoby nie tylko wypełnić oczekiwania lokalnych społeczności, ale także otworzyć turystykę Dolnego Śląska na nowe grupy odbiorców.

Na wyróżnienie zasługuje fakt, że Dolny Śląsk jest jednym z niewielu województw w Polsce, który posiada strategię rozwoju turystyki. "Program rozwoju turystyki na lata 2023 - 2030" dla województwa dolnośląskiego odnosi się jednak do kwestii zrównoważonego rozwoju

zaledwie w części analitycznej, gdzie nie znajdujemy konkretnych wskaźników ani ścisłych planów działania. Wdrożenie mierzalnych wskaźników, które obejmowałyby aspekty środowiskowe, społeczne i kulturowe, mogłoby znacząco wzmocnić efektywność programu, umożliwiając bardziej precyzyjne monitorowanie działań oraz lepsze dostosowanie strategii do realnych wyzwań.

Kluczowym elementem skutecznego wdrożenia turystyki zrównoważonej jest zaangażowanie wszystkich interesariuszy, poczynając od przedstawicieli branży turystycznej, ale także obejmując mieszkańców i turystów. Przedsiębiorcy z sektora turystycznego powinni aktywnie uczestniczyć w tworzeniu oraz wdrażaniu standardów i dobrych praktyk, co pozwoli na lepsze dostosowanie działań do realiów rynkowych i zwiększy ich skuteczność. Mieszkańcy, jako bezpośredni uczestnicy i odbiorcy działań turystycznych, powinni mieć możliwość współdecydowania o rozwoju turystyki w regionie, aby odczuwali realne korzyści z obecności turystów, zamiast zmagać się z jej negatywnymi skutkami. Równie ważne jest angażowanie turystów poprzez edukację i kampanie informacyjne, które zachęcą ich do świadomego, odpowiedzialnego korzystania z atrakcji regionu. Taka szeroka współpraca nie tylko wzmacnia poczucie wspólnej odpowiedzialności, ale także buduje pozytywny wizerunek regionu jako destynacji, która dba o potrzeby ludzi i natury.

Jednocześnie warto zauważyć, że wiele przedsiębiorstw w regionie wdraża już zasady zrównoważonego rozwoju, co stanowi dobry punkt wyjścia dla dalszego rozwoju w tej dziedzinie. Skuteczne promowanie standardów zrównoważonej turystyki, zarówno wśród przedsiębiorców, jak i turystów, może mieć istotne znaczenie dla przyciągnięcia gości z zachodnich rynków, gdzie te wartości są szczególnie cenione. Kampanie informacyjne oraz wyróżnienia dla obiektów spełniających standardy zrównoważonego rozwoju mogą przyczynić się do budowania pozytywnego wizerunku województwa oraz zwiększenia jego atrakcyjności dla świadomych ekologicznie turystów.

Podsumowując, Dolny Śląsk posiada solidne fundamenty do rozwoju turystyki zrównoważonej, jednak dalszy postęp wymaga konkretnych działań oraz większej integracji strategii w różnych obszarach. Skuteczne wdrożenie standardów zrównoważonego rozwoju, obejmujących ochronę środowiska, przystosowanie do zmian klimatycznych, dostępność turystyki oraz promocję dobrych praktyk, mogłoby wzmocnić pozycję regionu jako atrakcyjnej i odpowiedzialnej destynacji. Uzupełnienie programu o mierzalne wskaźniki, wytyczne dla branży turystycznej oraz kampanie edukacyjne stworzy ramy dla turystyki, która przyniesie korzyści zarówno mieszkańcom, jak i przyjezdnym, budując zrównoważony wizerunek Dolnego Śląska na rynku krajowym i międzynarodowym.

Zgodność z globalnymi kryteriami turystyki zrównoważonej

Badanie oceny wdrożenia zasad turystyki zrównoważonej w województwie dolnośląskim było przeprowadzone w oparciu o globalne kryteria turystyki zrównoważonej opracowane przez Światową Radę Turystyki Zrównoważonej, o których mowa w pierwszej części tego raportu.

OCHRONA I PROMOCJA KULTURY

ASPEKTY SPOŁECZNO-EKONOMICZNE

OCHRONA PRZYRODY I ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKOWE

ZRÓWNOWAŻONE ZARZĄDZANIE

Na podstawie odpowiedzi przekazanych przez respondentów, zgodność rozwoju turystyki w województwie dolnośląskim z globalnymi kryteriami turystyki zrównoważonej wygląda jak w tabeli poniżej.

Aspekty kulturowe

Województwo dolnośląskie wyróżnia się w zakresie wdrażania zasad turystyki zrównoważonej poprzez liczne inicjatywy związane z ochroną i promocją kultury. Zarówno przedstawiciele organizacji turystycznych, jak i sektora prywatnego zadeklarowali różnorodne działania w tym obszarze. Są to między innymi organizacja festiwali, wystaw, warsztatów oraz innych wydarzeń kulturalnych, które podkreślają lokalne tradycje i dziedzictwo.

Choć program rozwoju turystyki województwa poświęca wiele uwagi ochronie dziedzictwa kulturowego, brakuje konkretnych działań wdrożeniowych, szczególnie w zakresie ochrony dziedzictwa materialnego i niematerialnego. Mimo istniejących produktów turystycznych promujących to dziedzictwo, brak tych programów ogranicza pełne wykorzystanie potencjału regionu w zakresie promocji kultury.

Respondenci wskazali, że przeprowadzono analizę wpływu turystyki na kulturę, jednak jej wyniki nie są widoczne w strategii ani innych publicznych dokumentach. Oznacza to, że ważne wnioski i rekomendacje nie są włączane w proces planowania i zarządzania turystyką. Lepsze połączenie turystyki i kultury mogłoby pomóc w kształtowaniu lokalnej tożsamości, której brak jest postrzegany jako słabość regionu. Wzmocnienie roli turystyki w ochronie dziedzictwa mogłoby nie tylko zwiększyć atrakcyjność turystyczną Dolnego Śląska, ale również wzmocnić więzi społeczne i budować dumę wśród mieszkańców.

Silne strony

- Analiza wpływu turystyki na kulturę i tradycje
- Produkty turystyczne promujące kulturę lokalną
- Wytyczne dla turystów; właściwe oznaczenia obiektów
- Zaangażowanie branży turystycznej we wspieranie dziedzictwa kulturowego
- Promowanie kultury przez branżę

Czego zabrakło

- Brak programu ochrony dziedzictwa kultury materialnej
- Brak programu ochrony dziedzictwa kultury niematerialnej

Aspekty społeczno-gospodarcze

Wdrażanie kryteriów społeczno-gospodarczych w województwie dolnośląskim wykazuje pewne silne strony, ale równocześnie boryka się z istotnymi wyzwaniami, które mogą ograniczać długofalowy rozwój regionu.

Pozytywne aspekty dotyczą głównie integracji turystyki z gospodarką lokalną i zaangażowania mieszkańców. Monitoring udziału turystyki w gospodarce oraz działania zwiększające jej znaczenie wskazują na przemyślane podejście do wzmacniania tego sektora jako jednego z kluczowych motorów rozwoju regionalnego. Ponadto, mieszkańcy mają możliwość udziału w procesie planowania turystyki, co nie tylko przyczynia się do lepszego dopasowania oferty do lokalnych potrzeb, ale także wzmacnia ich poczucie współodpowiedzialności za turystyczne wizerunek województwa. Promocja lokalnych produktów oraz wsparcie dla przedsiębiorców z sektora turystycznego pomagają rozwijać lokalny rynek i wspierać miejscowe firmy, co jest szczególnie istotne dla spójności gospodarczej regionu. Dodatkowo, turystyczne firmy działają zgodnie z Kodeksem Pracy, co nie tylko podnosi standardy zatrudnienia, ale także wpływa pozytywnie na lokalny rynek pracy. Program ochrony zdrowia mieszkańców również stanowi istotny atut, wspierając zdrowie i dobrostan lokalnych społeczności.

Niemniej jednak, analiza wdrożenia kryteriów społeczno-gospodarczych ujawnia kilka istotnych problemów. Jednym z głównych wyzwań jest starzejące się społeczeństwo, które niesie ze sobą konieczność dostosowania usług, w tym turystycznych, do potrzeb starszych mieszkańców. W regionie zauważalne są także nierówności społeczne oraz problemy zdrowotne i bezpieczeństwa, co wpływa na jakość życia mieszkańców i wymaga dodatkowego wsparcia. Kolejnym wyzwaniem jest brak programu wspierającego zatrudnienie w sektorze turystycznym, co wydaje się szczególnie istotne, biorąc pod uwagę deficyt kadr w tej branży. Pomimo znaczenia tego sektora dla gospodarki województwa, nie podjęto działań, które przyciągnęłyby i zatrzymałyby pracowników w turystyce.

Dodatkowym mankamentem jest brak analizy wpływu turystyki na życie mieszkańców i brak monitoringu ich satysfakcji z rozwoju tego sektora. Pomijanie opinii mieszkańców może prowadzić do niezadowolenia, zwłaszcza w kontekście intensyfikacji ruchu turystycznego, który często wpływa na codzienne życie lokalnych społeczności.

Takie podejście uniemożliwia wczesne rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów, które mogą pojawiać się w związku z rozwojem turystyki. Na uwagę zasługuje również ocena dostępności destynacji, która została oceniona jedynie na 5/10, co może ograniczać atrakcyjność regionu, zarówno dla turystów, jak i samych mieszkańców. Niska dostępność wpływa na konkurencyjność województwa w skali krajowej i międzynarodowej.

Silne strony

- Monitoring udziału turystyki w gospodarce i zwiększenia jej udziału w gospodarce województwa
- Zaangażowanie mieszkańców w planowanie turystyki, w tym tworzenie oferty turystycznej
- Promocja produktów lokalnych i wsparcie przedsiębiorców z branży turystycznej
- Firmy turystyczne działają zgodnie z Kodeksem Pracy i zatrudniają lokalnie
- Program ochrony zdrowia mieszkańców

Czego zabrakło

- Obszary problematyczne: starzenie się społeczeństwa, nierówności społeczne, problemy w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców
- Brak programu promującego zatrudnienie w sektorze turystycznym, mimo, że brak kadr uważany za jeden z obszarów problematycznych
- Brak analizy wpływu turystyki na mieszkańców; brak monitoringu ich zadowolenia z turystyki
- Dostępność destynacji oceniana na 5/10 (działania na rzecz zwiększenia dostępności?)

Aspekty środowiskowe

Ze wstępnych odpowiedzi respondentów wynikało, że na poziomie województwa dolnośląskiego podejmowane są jedynie nieliczne działania w zakresie zarządzania środowiskowego. Jednak po dokładniejszej analizie dokumentów strategicznych okazało się, że sytuacja wygląda zdecydowanie lepiej – wdrażanych jest już wiele inicjatyw mających na celu ochronę środowiska i promowanie zrównoważonych praktyk. Mimo to, pozostają obszary wymagające dalszej poprawy, w szczególności w zakresie współpracy pomiędzy osobami odpowiedzialnymi za zarządzanie środowiskiem a przedstawicielami sektora turystycznego. Brak tej współpracy ogranicza możliwość pełnego wykorzystania potencjału turystyki w realizacji celów środowiskowych.

Silne strony województwa obejmują szereg inicjatyw związanych z ochroną środowiska, które wskazują na przemyślane podejście do zarządzania zasobami naturalnymi. Prowadzony jest monitoring oraz działania mające na celu redukcję odpadów, co pozytywnie wpływa na zmniejszenie negatywnego oddziaływania turystyki na środowisko. Ponadto, region podejmuje wysiłki w zakresie ograniczenia zanieczyszczenia powietrza i hałasu, co przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców i komfortu turystów. Inicjatywy mające na celu zmniejszenie ilości odpadów i ich recykling wskazują na rosnącą świadomość ekologiczną i zaangażowanie województwa w zrównoważony rozwój.

Dodatkowo, województwo wdraża szeroki zakres programów ochrony przyrody, różnorodności biologicznej, zasobów naturalnych i krajobrazu, co pomaga chronić cenne obszary i utrzymać unikalne walory środowiskowe regionu. Istotnym elementem są również wytyczne dla turystów oraz działania promujące ekologiczny styl życia wśród mieszkańców, co przyczynia się do kształtowania odpowiedzialnych postaw wobec środowiska naturalnego.

Słabe strony natomiast wskazują na obszary, w których województwo musi wzmocnić swoje działania, aby osiągnąć pełne wdrożenie kryteriów środowiskowych. Problematyczne pozostają kwestie związane z zanieczyszczeniem powietrza oraz ochroną przyrody i różnorodności biologicznej, co oznacza, że istnieją obszary wymagające większego zaangażowania i inwestycji. Planowanie przestrzenne oraz ochrona walorów krajobrazowych również napotykają wyzwania, które mogą wpływać na zachowanie atrakcyjności środowiskowej regionu.

Brak działań na rzecz klimatu stanowi istotny brak w strategii środowiskowej województwa, zwłaszcza w obliczu rosnących globalnych wyzwań klimatycznych.

Kolejnym ograniczeniem jest niewystarczające zaangażowanie branży turystycznej w zarządzanie środowiskowe. Brak programów angażujących sektor turystyczny w kwestie ekologiczne sprawia, że potencjał turystyki jako narzędzia ochrony środowiska nie jest w pełni wykorzystywany. Włączenie branży turystycznej w działania proekologiczne mogłoby znacząco przyczynić się do realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

Silne strony

- Monitoring i działania na rzecz redukcji odpadów
- Monitoring i działania na rzecz redukcji zanieczyszczenia powietrza i hałasem
- Działania w zakresie zmniejszenia ilości i recyklingu odpadów
- Szeroki zakres programów w zakresie ochrony przyrody, różnorodności biologicznej, zasobów naturalnych i krajobrazu
- Wytyczne dla turystów; promowanie ekologicznego trybu życia wśród mieszkańców

Czego zabrakło

- Obszary problematyczne: zanieczyszczenie powietrza, ochrona przyrody i różnorodności biologicznej, ochrona walorów krajobrazowych, planowanie przestrzenne
- Niewiele działań na rzecz klimatu
- Brak programów angażujących branżę turystyczną w kwestie zarządzania środowiskowego

Zrównoważone zarządzanie turystyką

Ocena wdrożenia kryteriów zrównoważonego zarządzania turystyką w województwie dolnośląskim wskazuje na znaczące osiągnięcia, ale również ujawnia istotne obszary wymagające dalszego rozwoju.

Silne strony obejmują przede wszystkim dobrze opracowaną strategię rozwoju turystyki, w której znajdują się odniesienia do zrównoważonego rozwoju. Tego rodzaju strategia stanowi solidną podstawę dla działań promujących równowagę między rozwojem turystyki a ochroną środowiska i zasobów lokalnych. Trzeba jednak zwrócić uwagę, że dolnośląskiego kwestia rozwoju zrównoważonego jest w strategii potraktowana dość ogólnikowo. Temat pojawia się głównie w części analitycznej, gdzie omawiane są wyzwania i potrzeby związane ze zrównoważonym zarządzaniem turystyką, jednak brakuje konkretnych działań i precyzyjnych wytycznych dotyczących wdrożenia zrównoważonych praktyk.

Region podejmuje także konkretne kroki w kierunku zmniejszenia sezonowości i rozproszenia ruchu turystycznego, co pozwala ograniczyć presję na najpopularniejsze atrakcje oraz wspiera rozwój mniej uczęszczanych obszarów. Dodatkowo, prowadzona jest promocja najbardziej ekologicznych i społecznie odpowiedzialnych przedsiębiorstw oraz atrakcji, co przyczynia się do kształtowania pozytywnych wzorców w branży turystycznej oraz wśród odwiedzających.

Wśród słabych stron należy wymienić brak monitoringu ruchu turystycznego, co oznacza, że region nie posiada precyzyjnych danych o liczbie turystów i obciążeniu poszczególnych lokalizacji, co uniemożliwia odpowiednie dostosowanie strategii zarządzania. Ponadto, brak wyliczonej maksymalnej pojemności turystycznej (carrying capacity) ogranicza niezdolność regionu do kontrolowania obciążenia środowiska i infrastruktury w najbardziej popularnych miejscach.

Minimalne zaangażowanie branży turystycznej w kwestie rozwoju zrównoważonego wskazuje na potrzebę większej współpracy i edukacji w zakresie odpowiedzialnych praktyk. Istnieje także problem braku osób wyznaczonych do zarządzania zrównoważonym rozwojem, a brak monitoringu, raportowania i komunikacji na temat turystyki zrównoważonej zmniejsza przejrzystość działań oraz utrudnia ocenę postępów. Fakt, że certyfikowane obiekty zrównoważonej turystyki znajdują się jedynie we Wrocławiu (7 obiektów), podkreśla potrzebę rozwoju promocji i wsparcia branży w kwestii certyfikacji także w innych częściach województwa.

Silne strony	Czego zabrakło
- Strategia rozwoju turystyki z odniesieniami do rozwoju zrównoważonego - Działania mające na celu zmniejszenie sezonowości i rozproszenie ruchu turystycznego - Promocja najbardziej ekologicznych i społecznie odpowiedzialnych przedsiębiorstw i atrakcji - Osoba posiadająca kwalifikacje w zakresie zarządzania turystyką zrównoważoną na poziomie wojewódzkim	- Brak monitoringu ruchu turystycznego - Brak wyliczonej maksymalnej pojemności (carrying capacity) - Minimalne zaangażowanie branży turystycznej w aspekty rozwoju zrównoważonego - Brak osób odpowiedzialnych za rozwój zrównoważony; brak monitoringu, raportowania i komunikacji w zakresie turystyki

5.2. Dobre praktyki

W końcowej części tego raportu zaprezentowano przykłady dobrych praktyk zrównoważonej turystyki wdrożonych w różnych krajach. Mają one stanowić inspirację do podejmowania działań i tworzenia interesujących projektów oraz inicjatyw, które przyczynią się do zrównoważonego rozwoju turystyki w województwie dolnośląskim.

Szkocja Net Zero - plan działań na rzecz klimatu

Szkocja dąży do osiągnięcia zero-emisyjności do 2045 roku, a działania na rzecz klimatu są uwzględnione w strategii rozwoju turystyki "Scotland Outlook 2030" oraz "Strategii transformacji gospodarczej" szkockiego rządu. Zdając sobie sprawę z tego, że zmiany klimatyczne zagrażają naturalnym i kulturowym zasobom Szkocji, oraz wpływu branży turystycznej i MICE na środowisko naturalne, VisitScotland opublikowała 3-letni plan "Destination Net Zero Climate Action Plan", który ma wesprzeć działania branży i pomóc osiągnąć zero-emisyjność Szkocji do 2045 roku.

VisitScotland już wcześniej podejmowała działania na rzecz klimatu, m.in. ogłosiła stan zagrożenia klimatycznego i jest sygnatariuszem-założycielem Deklaracji z Glasgow w sprawie działań na rzecz klimatu w turystyce. Destination Net Zero Climate Action Plan na lata 2023-2026 to kolejny krok na tej drodze i oficjalne zobowiązanie VisitScotland do wspierania sektora turystycznego w osiągnięciu zero-emisyjności.

Priorytetowe obszary działania:

- Monitorowanie emisji gazów cieplarnianych.
- Promowanie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii.
- Promowanie efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych, redukcji odpadów i odpowiedzialnej konsumpcji.
- Zachęcanie do niskoemisyjnego transportu.
- Adaptację do zmian klimatu i odbudowę środowiska naturalnego.

W ramach planu, VisitScotland zobowiązała się do:

- Koordynacji działań na rzecz klimatu w branży turystycznej
- Zapewnienia doradztwa, szkoleń i innych narzędzi, które pozwolą firmom opracować plany działania na rzecz klimatu.
- Udostępnienia danych i informacji, które pomogą przedstawicielom branży i interesariuszom podejmować świadome decyzje.
- Wspierania i tworzenia produktów niskoemisyjnych.

- Organizacji kampanii informacyjnych adresowanych do turystów, promujących niskoemisyjne usługi.
- Współpracy z partnerami w celu dzielenia się najlepszymi praktykami i rozwiązaniami.
- Corocznego raportowania na temat zrealizowanych działań.

Więcej informacji można uzyskać na stronie internetowej:

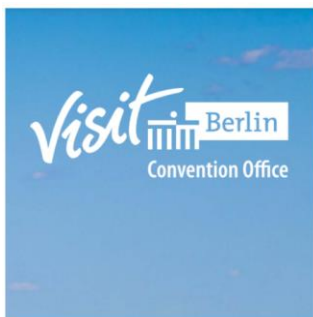
 <https://www.visitscotland.org/about-us/what-we-do/our-plans/destination-climate-action-plan>

Sustainable Meetings Berlin - zrównoważony sektor MICE

Berlin chce stać się jednym z najbardziej innowacyjnych i zrównoważonych destynacji na organizację wydarzeń i konferencji. visitBerlin Convention Office zainicjowało program Sustainable Meetings Berlin, który ma na celu osiągnięcie tej wizji. Program obejmuje:

(1) Program certyfikacji: Opracowany został zestaw kryteriów, które powinny być spełnione przez firmy, które chcą współpracować z visitBerlin Convention Office i być przez Convention promowane. Program certyfikacji służy również jako wytyczne dla centrów konferencyjnych i organizatorów wydarzeń, którzy chcą być bardziej ekologiczni i odpowiedzialni społecznie. Kryteria certyfikacji były opracowane wspólnie z przedstawicielami branży, i oparte na krajowych i międzynarodowych standardach. Firmy, które przejdą certyfikację stają się Partnerami programu Sustainable Meetings Berlin, a ich profil trafia na platformę internetową.

Przykładowe kryteria certyfikacji obejmują:

- **Środowisko:** Organizacja posiada plan zarządzania energią, i stara się zwiększać udział energii odnawialnej.
- **Zarządzanie, Ryzyko i Zgodność z prawem:** Organizacja posiada strategię zrównoważonego rozwoju, która jest spójna z modelem biznesowym i strategią korporacyjną.
- **Spółeczeństwo:** Organizacja świadomie zarządza zasobami ludzkimi, i dba o dobrostan pracowników.
- **Biznes:** Organizacja posiada standardy bezpieczeństwa we wszystkich obszarach swojej działalności.

(2) Platformę internetową dla organizatorów wydarzeń: Platforma po pierwsze umożliwia organizatorom wydarzeń łatwą identyfikację certyfikowanych dostawców. Zaliczają się do nich agencje, hotele, obiekty, usługi cateringowe, transport i obsługa techniczna. Po drugie, platforma służy jako baza wiedzy na temat organizacji zrównoważonych wydarzeń. Firmy znajdą tam wytyczne i dobre praktyki na ten temat.

(3) Spotkania i warsztaty: visitBerlin Convention Office stworzyły społeczność branżową, zainteresowaną w zrównoważonym MICE. W ramach społeczności, organizowane są szkolenia, spotkania i wymiana doświadczeń pomiędzy członkami.

Więcej informacji można uzyskać na stronie internetowej:

 <https://convention.visitberlin.de/en/sustain>

Promocja turystyki zrównoważonej, Południowy Tyrol

Południowy Tyrol to autonomiczna prowincja na północy Włoch, znana z kompleksowego rozwoju i działań na rzecz promowania turystyki zrównoważonej i miękkiej mobilności.

Oto niektóre inicjatywy i praktyki Południowego Tyrolu:

- **Zintegrowany transport publiczny:** Południowy Tyrol oferuje zintegrowany system transportu publicznego, który obejmuje pociągi, autobusy i kolejki linowe, ułatwiając turystom podróżowanie bez samochodu. Specjalna karta, Mobilcard, umożliwia nieograniczone korzystanie z transportu publicznego przez określoną liczbę dni, zachęcając odwiedzających do odstawienia samochodu i korzystania z ekologicznych środków transportu.
- **Program certyfikacji turystyki zrównoważonej i produktów lokalnych:** Południowy Tyrol wdrożył program certyfikacji turystyki zrównoważonej, który znajduje się na liście programów certyfikacji przyznanych przez Światową Radę Turystyki Zrównoważonej. Program wyróżnia przedsiębiorstwa turystyczne, które spełniają globalne kryteria turystyki zrównoważonej. Południowy Tyrol opracował także programy certyfikacji dla najważniejszych produktów lokalnych, m.in. jabłek czy bekonu. Programy te pozwalają na bardziej skuteczne zarządzanie jakością oferty turystycznej całego regionu.

- **Promocja certyfikowanych obiektów:** Aby promować najbardziej zrównoważone obiekty i atrakcje turystyczne, na stronie internetowej można z łatwością znaleźć certyfikowane przedsiębiorstwa. Z jednej strony działania te wpływają na decyzje turystów, a z drugiej – motywują kolejne przedsiębiorstwa z branży turystycznej do wzięcia udziału w certyfikacji.
- **Promocja zrównoważonych konferencji i wydarzeń:** Południowy Tyrol opracował wytyczne oraz program certyfikacji „Green event” dla centrów konferencyjnych i organizatorów wydarzeń, które określają kryteria środowiskowe i społeczne dla tego sektora.
- **Sezonowość w marketingu:** Południowy Tyrol promuje turystykę przez cały rok, koncentrując się na działaniach sezonowych, takich jak narciarstwo zimą i wędrówki latem, co pomaga zapobiegać negatywnym skutkom nadmiernego turystyki w szczytowych sezonach. Przekłada się to na działania promocyjne, m.in. na zmieniające się oferty, kalendarze wydarzeń czy szatę graficzną strony internetowej.
- **Edukacja ekologiczna:** Niektóre atrakcje turystyczne i parki przyrody w Południowym Tyrolu oferują programy edukacji ekologicznej, aby podnieść świadomość na temat lokalnego ekosystemu i znaczenia ochrony przyrody.

Więcej informacji można uzyskać na stronie internetowej:

 <https://www.suedtirol.info/en/en>

Promocja zrównoważonego winiarstwa, The Porto Protocol

The Porto Protocol to inicjatywa międzynarodowa, której celem jest mobilizowanie branży winiarskiej i związanych z nią podmiotów do podejmowania działań w celu przeciwdziałania zmianom klimatycznym i promowania zrównoważonego winiarstwa. Inicjatywa została zapoczątkowana w 2018 roku podczas Global Wine Summit w Porto, Portugalii.

The Porto Protocol zaprasza producentów wina, ekspertów, naukowców, organizacje branżowe i inne zainteresowane podmioty do podjęcia konkretnych działań w zakresie zrównoważonego rozwoju. Inicjatywa skupia się na trzech głównych obszarach:

1. **Zmiany klimatyczne:** The Porto Protocol angażuje się w działania mające na celu ograniczenie emisji gazów cieplarnianych związanych z winiarstwem i promowanie działań adaptacyjnych wobec zmian klimatycznych. Inicjatywa promuje innowacje, takie

jak stosowanie odnawialnych źródeł energii, efektywne zarządzanie wodą, zrównoważone praktyki rolnicze i redukcję emisji dwutlenku węgla.

2. **Zrównoważone winiarstwo:** The Porto Protocol dąży do promowania zrównoważonych praktyk w winiarstwie, które minimalizują negatywny wpływ na środowisko i społeczność. Inicjatywa zachęca do stosowania ekologicznych metod uprawy, minimalizacji stosowania pestycydów i nawozów, ochrony bioróżnorodności oraz edukacji w zakresie zrównoważonych praktyk.
3. **Partnerstwo i współpraca:** The Porto Protocol promuje współpracę i wymianę wiedzy między różnymi podmiotami branży winiarskiej, naukowcami, organizacjami pozarządowymi i innymi zainteresowanymi stronami. Inicjatywa zachęca do nawiązywania partnerstw, dzielenia się dobrymi praktykami i rozwoju rozwiązań zrównoważonych.

Celem The Porto Protocol jest tworzenie globalnej sieci zrównoważonych winiarzy i branżowych liderów, którzy będą działać na rzecz ochrony środowiska naturalnego, zrównoważonego rozwoju i przeciwdziałania zmianom klimatycznym. Inicjatywa zachęca do podejmowania konkretnych działań, monitorowania postępów i raportowania o wynikach, aby osiągnąć pozytywne zmiany w branży winiarskiej i przyczynić się do globalnych wysiłków na rzecz zrównoważonego rozwoju.

The Porto Protocol nie jest dobrą praktyką samą w sobie, ale zachęceniem lokalnej branży turystycznej i winiarskiej z województwa dolnośląskiego do zaangażowania się w międzynarodowe działania na rzecz zrównoważonego winiarstwa, co pomoże zwiększyć rozpoznawalność i budować wizerunek regionu w Europie. The Porto Protocol może również posłużyć jako inspiracja dla ciekawych projektów edukacyjnych i szkoleń, oraz źródło nowych kontaktów, które przyczynią się do rozwoju turystyki winiarskiej w województwie dolnośląskim.

Dostępna turystyka na terenach przyrodniczych, Kraje Bałtyckie

Projekt NATAC, realizowany w ramach programu INTERREG w Łotwie, Estonii i Finlandii w latach 2019-2021, miał na celu poprawę dostępności turystyki przyrodniczej dla osób o szczególnych potrzebach. Projekt zakończył się sukcesem, przynosząc znaczące rezultaty:

Poprawiona dostępność: W ramach projektu poprawiono poziom dostępności dla osób o szczególnych potrzebach 14 destynacji przyrodniczych. Zmodernizowano infrastrukturę, aby

była bardziej przystępna dla osób niepełnosprawnych, seniorów oraz rodzin z dziećmi, co umożliwia im pełne korzystanie z atrakcji przyrodniczych bez ograniczeń.

Rozwój infrastruktury: Projekt obejmował budowę nowych szlaków turystycznych oraz modernizację istniejących tras, a także instalację nowych toalet. Dzięki temu odwiedzający mają teraz lepszy dostęp do tras, które są bardziej komfortowe i dostosowane do ich potrzeb, co podnosi ogólną jakość doświadczeń turystycznych.

Marketing i komunikacja: Wprowadzono nowoczesne dotykowe stojaki informacyjne oraz broszury, które są dostępne na szlakach i w punktach turystycznych. Te materiały informacyjne pomagają turystom w orientacji i korzystaniu z atrakcji, zapewniając im niezbędne informacje na temat dostępnych udogodnień i atrakcji.

Przewodnik po szlakach: Opublikowano szczegółowy przewodnik po szlakach przyrodniczych, zawierający opisy 100 dostępnych tras oraz ponad 300 innych miejsc przyrodniczych. Każdy szlak i miejsce zostało dokładnie opisane pod kątem poziomu dostępności, co ułatwia turystom planowanie wizyt zgodnie z ich potrzebami.

Szkolenia dla branży: Przeprowadzono liczne szkolenia dla branży turystycznej oraz różnych grup interesariuszy. Szkolenia te miały na celu zwiększenie świadomości i wiedzy na temat dostępności w turystyce przyrodniczej, co przyczyniło się do podniesienia standardów obsługi i infrastruktury w regionie.

Wytyczne dla szlaków: Stworzono szczegółowe wytyczne dotyczące projektowania i utrzymania dostępnych szlaków przyrodniczych. Te wytyczne są teraz wykorzystywane jako standardy przy tworzeniu i modernizacji szlaków, zapewniając, że wszystkie nowe inwestycje będą spełniały wysokie standardy dostępności.

Realizacja tych inicjatyw znacząco przyczyniła się do zrównoważonego rozwoju turystyki w regionie. Poprzez zapewnienie równomiernego dostępu do zasobów naturalnych i promowanie turystyki przyjaznej środowisku, projekt wspiera ochronę środowiska oraz lokalne społeczności. Edukacja turystów i branży na temat odpowiedzialnego korzystania z zasobów naturalnych zwiększa świadomość ekologiczną i promuje zrównoważone praktyki turystyczne.

Więcej informacji można uzyskać na stronie internetowej:

<https://www.kurzemesregions.lv/en/new-project-to-facilitate-access-to-nature-tourism-natac/>

5.3. Rekomendacje

W ostatniej części raportu przedstawione są konkretne sugestie i działania mające na celu wzmocnienie praktyk zrównoważonego rozwoju turystyki w województwie dolnośląskim. Rekomendacje te opierają się na przeprowadzonych analizach, zgromadzonych danych i wnioskach, i mają służyć jako drogowskaz dla decydentów, organizacji turystycznych i innych podmiotów zaangażowanych w rozwój turystyki w regionie. Poniżej przedstawione rozwiązania mogą posłużyć jako pierwszy krok na dalszej drodze regionu w kierunku zrównoważonego rozwoju turystyki.

Monitoring i raportowanie rozwoju zrównoważonego w turystyce

Wprowadzenie kompleksowego monitoringu i raportowania wskaźników rozwoju zrównoważonego turystyki dla efektywniejszej realizacji strategii rozwoju turystyki w województwie dolnośląskim. Obecnie "Program rozwoju turystyki" jedynie pobieżnie odnosi się do zrównoważonego rozwoju, dlatego zaleca się dodanie konkretnych, mierzalnych wskaźników obejmujących aspekty środowiskowe, społeczno-ekonomiczne i kulturowe.

Monitoring wskaźników zrównoważonego rozwoju turystyki pozwala na bieżące śledzenie i ocenę skutków działalności turystycznej w regionie, umożliwiając podejmowanie odpowiednich działań w celu minimalizowania negatywnego wpływu i wzmacniania pozytywnego wpływu turystyki. Dzięki systematycznemu monitorowaniu można identyfikować kluczowe obszary wymagające wsparcia, optymalizować alokację zasobów oraz dostosowywać strategię do rzeczywistych potrzeb i wyzwań. Wprowadzenie mierzalnych wskaźników zapewni transparentność działań, ułatwi komunikację efektów działań z interesariuszami i mieszkańcami oraz wzmocni fundamenty pod długoterminowy, zrównoważony rozwój turystyki w województwie dolnośląskim.

Przykładowe wskaźniki, które warto mierzyć i raportować publicznie

Środowiskowe

Poziom zanieczyszczenia powietrza w najczęściej odwiedzanych miejscach; emisja CO₂ od transportu turystycznego; stan wód (np. jakość wody w jeziorach rekreacyjnych); zużycie wody i energii w obiektach turystycznych; ilość odpadów generowanych przez turystów; wskaźniki bioróżnorodności (np. liczba gatunków chronionych w rezerwach przyrody), itp.

Ekonomiczne

Liczba miejsc pracy w sektorze turystycznym (np. wzrost zatrudnienia sezonowego w hotelach i restauracjach); udział przychodów z turystyki w regionalnym PKB (np. dane o wpływie turystyki na lokalny rynek); średnie wydatki turystów w regionie (np. kwoty wydawane na lokalne produkty i usługi); wpływ turystyki na rozwój lokalnych przedsiębiorstw (np. liczba nowych firm świadczących usługi turystyczne) zrównoważonej.

Społeczne

Poziom satysfakcji mieszkańców z turystyki (np. ankiety dotyczące wpływu turystyki na codzienne życie); odsetek obiektów i usług dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami; zmiany demograficzne (np. migracja spowodowana wzrostem kosztów życia w turystycznych miejscowościach).

Kulturowe

Liczba wydarzeń i inicjatyw promujących lokalną kulturę (np. liczba festiwali i warsztatów związanych z tradycjami regionu); stan ochrony obiektów dziedzictwa kulturowego (np. liczba odnawianych zabytków i muzeów); zaangażowanie lokalnych społeczności w działania turystyczne (np. współpraca z lokalnymi artystami).

Zaangażowanie branży turystycznej w zrównoważony rozwój

Zaangażowanie branży turystycznej w zrównoważony rozwój jest kluczowe dla osiągnięcia długoterminowych celów ekologicznych, społecznych i ekonomicznych. Wprowadzenie zrównoważonych praktyk pozwoli firmom turystycznym na bardziej efektywne zarządzanie zasobami, co przyczyni się do ochrony środowiska, wspierania lokalnych społeczności oraz zwiększenia atrakcyjności regionu dla świadomych ekologicznie turystów. Działania te przyczynią się także do budowy pozytywnego wizerunku regionu jako lidera w zrównoważonym rozwoju turystyki.

Co można zrobić?

Kampanie informacyjne

Prowadzenie kampanii informacyjnych jest niezbędne do zwiększenia świadomości na temat zrównoważonego rozwoju wśród firm turystycznych. Kampanie te mogą być realizowane za pomocą mediów społecznościowych, broszur informacyjnych, szkoleń, webinarów i konferencji. Dzięki temu przedsiębiorcy mogą łatwo zdobyć wiedzę na temat korzyści płynących ze zrównoważonego rozwoju oraz dowiedzieć się, jak wprowadzać takie praktyki w swojej działalności.

Lokalne nagrody i systemy motywacyjne

Wprowadzenie lokalnych nagród i wyróżnień za wdrażanie innowacyjnych, zrównoważonych rozwiązań w branży turystycznej może również motywować przedsiębiorców do podejmowania bardziej zaawansowanych działań. Mogą to być również systemy wsparcia, dodatkowa promocja lub inne instrumenty, które zmotywują firmy do działania w tym zakresie.

Promocja międzynarodowych programów certyfikacji

Promocja międzynarodowych programów certyfikacji rozwoju zrównoważonego może zwiększyć świadomość i zaangażowanie firm w praktyki zrównoważonego rozwoju. Programy te oferują kompleksowe ramy działań, które pomagają firmom podnosić standardy ekologiczne oraz zrównoważonego zarządzania. Wpisanie się w międzynarodowe standardy (i wyjście naprzeciw unijnej dyrektywie Green Claims) może stanowić dodatkową motywację dla lokalnych przedsiębiorstw, zwiększając ich konkurencyjność i atrakcyjność na rynku turystycznym.

Opracowanie minimalnych standardów dla wybranych kategorii produktów turystycznych

Minimalne standardy dla produktów turystycznych są kluczowe, aby zapewnić spójność oferty, podnieść jakość doświadczeń turystów i ograniczyć wpływ turystyki na środowisko i lokalne społeczności. Standaryzacja tych produktów pozwala uniknąć degradacji zasobów naturalnych i kulturowych, wzmacnia wizerunek województwa jako destynacji oferującej wysokiej jakości, autentyczne przeżycia oraz promuje odpowiedzialne zachowania wśród odwiedzających i organizatorów. Dodatkowo, standardy te wspierają lokalnych przedsiębiorców, wyznaczając wyraźne wytyczne, które pozwalają lepiej dostosować się do zasad zrównoważonego rozwoju.

Co można zrobić?

Kroki do opracowania i wdrożenia minimalnych standardów dla produktów turystycznych:

Identyfikacja kluczowych kategorii produktów turystycznych

Na początku należy zidentyfikować kategorie produktów turystycznych, które mają największy wpływ na lokalne środowisko, gospodarkę i kulturę. W województwie dolnośląskim mogłyby to być: sektor MICE (wydarzenia i festiwale), turystyka kulinarna, turystyka winiarska oraz turystyka na terenach przyrodniczych. Priorytetowość pomoże skoncentrować zasoby na najważniejszych obszarach i skutecznie wdrażać standardy w sposób etapowy.

Ustalanie minimalnych standardów i kryteriów dla każdej kategorii

Dla każdej wybranej kategorii należy opracować minimalne standardy, które będą obejmować kluczowe aspekty zrównoważonego rozwoju. Na przykład, w przypadku wydarzeń i festiwali kryteria mogą dotyczyć zarządzania odpadami i zużycia energii, podczas gdy w turystyce kulinarnej i winiarskiej mogą uwzględniać promowanie lokalnych produktów i ograniczenie jednorazowych opakowań. Włączenie ekspertów, organizatorów oraz lokalnych społeczności w ten proces pozwoli stworzyć odpowiednie i akceptowane kryteria.

Wdrożenie pilotażowych programów i konsultacje z interesariuszami

Po opracowaniu standardów, warto rozpocząć pilotażowe wdrożenie w wybranych obiektach lub wydarzeniach oraz przeprowadzić konsultacje z interesariuszami, takimi jak przedsiębiorcy, lokalne organizacje i urzędy. Pilotaż pozwoli przetestować standardy w praktyce, zidentyfikować potencjalne problemy i dostosować kryteria do rzeczywistych warunków i potrzeb branży turystycznej.

Szkolenia i kampanie informacyjne dla wdrażania standardów

Wsparcie dla wdrażania standardów powinno obejmować szkolenia i kampanie informacyjne skierowane do organizatorów i przedsiębiorców turystycznych. Szkolenia pomogą wyjaśnić korzyści z implementacji standardów i nauczą, jak skutecznie je stosować, podczas gdy kampanie informacyjne skierowane do turystów zwiększą świadomość na temat zasad zrównoważonego korzystania z oferty turystycznej.

Promocja produktów spełniających standardy

Produkty turystyczne, które spełniają opracowane standardy, powinny być wyróżniane i promowane jako przykłady odpowiedzialnej turystyki. Warto stworzyć system dedykowanych oznaczeń dla takich produktów oraz zapewnić im preferencyjne miejsce w regionalnych materiałach promocyjnych.

Zintegrowane działania na rzecz klimatu

W związku z wyzwaniem klimatycznym, logicznym krokiem byłoby zatwierdzenie planu działań na rzecz klimatu w obszarze turystyki. Województwo dolnośląskie mogłoby dołączyć do sygnatariuszy **Deklaracji z Glasgow** w sprawie zmian klimatycznych.

Destynacje turystyczne odgrywają kluczową rolę w walce z zmianami klimatu, ponieważ są odpowiedzialne za znaczący odsetek emisji gazów cieplarnianych i bezpośrednio narażone na skutki tych zmian, takie jak erozja czy skrajne warunki pogodowe. Tereny górskie są szczególnie wrażliwe na zmiany klimatyczne. Działania na rzecz ochrony klimatu nie tylko chronią środowisko i zasoby naturalne, ale także zabezpieczają źródła utrzymania społeczności lokalnych, odpowiadają na rosnące oczekiwania ekologicznie świadomych turystów i zapewniają długoterminową rentowność sektora turystycznego.

Co można zrobić?

Mierzenie i monitorowanie śladu węglowego turystyki

Podstawowym działaniem powinno być zmierzenie śladu węglowego branży turystycznej i hotelarskiej, w tym emisji CO₂ wynikających z transportu wewnątrz i do destynacji. Powinny być postawione konkretne cele dotyczące zmniejszenia emisji i dane monitorowane i raportowane.

Ekologizacja transportu

Akcje zachęcające turystów do korzystania z transportu publicznego, takiego jak pociągi czy środki komunikacji miejskiej. Rozbudowa tras rowerowych łączących atrakcje turystyczne regionu. Strefy zamknięte dla samochodów. Promocja korzystania z pojazdów elektrycznych i tworzenie dla nich stacji ładowania.

Efektywność energetyczna

Programy zachęcające obiekty zakwaterowania i centra konferencyjne do stosowania energooszczędnych praktyk. Programy wspierające inwestycje w odnawialne źródła energii. Zwiększenie świadomości na temat praktyk i dostępnych technologii wspierających energoefektywność.

Gospodarka odpadami

Zwiększenie świadomości na temat redukcji odpadów. Wdrożenie polityk zabraniających korzystanie z jednorazowego plastiku na terenach chronionych. Szkolenia i programy wsparcia dla hoteli i restauracji w obszarze redukcji odpadów żywnościowych i kompostowania odpadów organicznych.

Edukacja i świadomość

Akcje informacyjne w celu edukowania turystów na temat skutków zmian klimatycznych i zachęcające do ekologicznych postaw. Organizacja szkoleń i kampanii informacyjnych adresowanych do branży turystycznej, edukujące o zrównoważonych praktykach.

Odporność na zmiany klimatu

Rozwój infrastruktury turystycznej z naciskiem na odporność na ekstremalne zjawiska pogodowe, takie jak powodzie i burze. Prawidłowo opracowane i aktualizowane plany reagowania kryzysowego na poziomie destynacji oraz wsparcie sektora prywatnego w tworzeniu swoich planów działania kryzysowego. Dostosowanie oferty turystycznej do zmieniających się warunków klimatycznych.

Uczestnictwo w konkursie Top 100 Green Destinations

Top 100 Green Destinations to konkurs, który corocznie wyłania i wyróżnia najbardziej zrównoważone i ekologiczne destynacje turystyczne na świecie. Konkurs został stworzony w 2016 roku przez Green Destinations - organizację non-profit, która promuje zrównoważony rozwój w branży turystycznej. Celem konkursu jest uhonorowanie destynacji, które podejmują znaczące działania na rzecz ochrony środowiska, wspierania lokalnych społeczności oraz promowania odpowiedzialnego turystycznego wzrostu.

W konkursie Top 100 Green Destinations mogą brać udział różne typy destynacji, w tym miasta, regiony, parki narodowe, obszary wiejskie czy wyspy, które aktywnie wdrażają zrównoważone praktyki w zakresie turystyki. Destynacje zgłaszają swoje kandydatury, a następnie oceniane są przez ekspertów i specjalistów z zakresu zrównoważonego rozwoju i turystyki.

Na podstawie aplikacji publikowany jest ranking Top 100 Green Destinations (corocznie jesienią), a finaliści ogłaszani są podczas ITB Berlin w marcu.

Jakie korzyści przynosi uczestnictwo w konkursie?

- **Promocja destynacji.** Zostać wyróżnionym w konkursie Top 100 Green Destinations to doskonała okazja do promocji destynacji na międzynarodowym forum. Destynacje, które zostają uhonorowane, zyskują większą widoczność i zainteresowanie turystów.
- **Kreowanie pozytywnego wizerunku.** Udział w konkursie i wyróżnienie jako zrównoważona destynacja może przyczynić się do budowania pozytywnego wizerunku destynacji jako miejsca, które dba o środowisko i wspiera lokalne społeczności.
- **Podniesienie standardów działalności.** Proces aplikacji i oceny w konkursie wymaga przeanalizowania i udokumentowania zrównoważonych działań destynacji. To może skłonić destynację do podniesienia standardów działalności w zakresie zrównoważonego rozwoju.
- **Przyciągnięcie bardziej świadomych turystów.** Otrzymanie wyróżnienia jako zrównoważona destynacja może przyciągnąć bardziej świadomych społecznie turystów, którzy preferują odwiedzać miejsca, które dbają o środowisko i lokalne społeczności.
- **Zwiększenie zaangażowania lokalnej społeczności.** Udział w konkursie może wzmocnić więź destynacji z lokalnymi mieszkańcami. Otrzymanie wyróżnienia za zrównoważony rozwój może budzić dumę wśród społeczności i zwiększać ich zaangażowanie w podejmowane działania na rzecz ochrony środowiska.
- **Zwiększenie współpracy z partnerami.** Wyróżnienie w konkursie może przyciągnąć uwagę potencjalnych partnerów i inwestorów, którzy są zainteresowani współpracą z destynacją, która aktywnie dąży do zrównoważonego rozwoju.

Jak wziąć udział w konkursie?

Uczestnictwo w konkursie składa się z dwóch etapów. W pierwszym etapie destynacja musi wykazać zgodność z 15 kryteriami Green Destinations, które dotyczą wszystkich czterech aspektów zrównoważonej. Jeśli destynacja spełnia przynajmniej 60% tych kryteriów, to może przystąpić do etapu drugiego, czyli „dobrej praktyki”. W tym etapie destynacje opisują dobrą praktykę z zakresu turystyki zrównoważonej, np. konkretne wydarzenie, projekt, itp. które przyniosło pozytywne rezultaty dla środowiska, kultury lub społeczności lokalnej. Termin na zgłaszanie chęci uczestnictwa w konkursie mija zazwyczaj w marcu/kwietniu, a termin na złożenie aplikacji w maju/czerwcu.

Koszt udziału w konkursie to kwota około 600 Euro. Warunki uczestnictwa, daty i termin mogą się zmienić – są corocznie uaktualniane i publikowane późną jesienią.

Więcej informacji na temat konkursu można uzyskać na stronie internetowej:

<https://www.greendestinations.org/top-100-destinations/>

„Raport z wdrożenia standardów turystyki zrównoważonej w województwie dolnośląskim” opracowany został w ramach projektu „Inicjatywy, Współpraca. Turystyka zrównoważona” oraz konferencji o tej samej nazwie, która miała miejsce 7 października 2024 roku we Wrocławiu.

Projekt ten opiera się na upowszechnianiu wiedzy oraz informacji jak zrównoważona wersja świata może się rozwijać. Bez tego w Polsce zielonej transformacji nie przeprowadzimy.

Niniejszy raport jest zwięźceniem pracy diagnostyki i syntezy zgromadzonej wiedzy oraz najnowszych informacji na temat tego, jak zielona transformacja się dokonuje i jak zmienia turystykę Polski.

Jest to opracowanie bardzo wszechstronne, obrazujące branżę turystyki - od mobilności zaczynając, przez inwestycje, a na kreacji i wdrażaniu dóbr konsumpcyjnych i żywności kończąc. Skupiamy się też na głównych trendach oraz pokazujemy, jak meandrują myśli oraz pomysły przedsiębiorców atrakcji turystycznych czy obiektów noclegowych niejednokrotnie szukających całkiem niekonwencjonalnych rozwiązań.

Dzięki zrównoważonemu rozwojowi sektora możliwe jest tworzenie nowych miejsc pracy w regionach wiejskich, a także rozwój usług nakierowanych na zdrowie czy aktywny wypoczynek.

Wyniki badania sondażowego dla grupy losowej beneficjentów z regionu ma charakter przedstawienia zaleceń do rozwijania i wdrażania celów SDG na poziomie województwa dolnośląskiego.

Raport listopad 2024

Badanie sondażowe zostało zrealizowane na zlecenie Polskiej Organizacji Turystycznej, we współpracy z Dolnośląską Organizacją Turystyczną.

Opracowanie i redakcja 2024, Travindy, Anula Galewska

Opracowanie graficzne 2024, Travindy, Anastazja Szkarupa

Kontakt: pot.gov.pl, pot@pot.gov.pl

Partner medialny: Dziennik Rzeczpospolita Serwis Turystyka

POLSKA
ORGANIZACJA
TURYSTYCZNA

WSPÓŁPRACA
INNOWACJE
TURYSTYKA
ZRÓWNOWAŻONA